

Project Funded by the
European Union

Cunoștințe, atitudini și practici referitoare la mobilitatea academică creditară (Armenia, Moldova, Ucraina)

Studiu de politici educaționale

Chișinău, 2015

Studiul a fost elaborat sub egida Institutului de Politici Publice
cu sprijinul financiar al Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic

Responsabil de ediție:

Anatol Gremalschi, doctor habilitat, profesor universitar, IPP

Autori:

Armenia:

Anush Ghazaryan, analist, Centrul de Studii Regionale

Republica Moldova:

Anatol Gremalschi, doctor habilitat, profesor universitar, IPP

Aliona Cristei, cercetător, IPP

Ucraina:

Yegor Stadny, director executiv, CEDOS

Alisa Bezman, practicant, CEDOS

Maria Kudelya, analist, CEDOS

Tetyana Zheriobkina, analist, CEDOS

Această publicație a fost elaborată cu asistența Uniunii Europene. Conținutul publicației este în responsabilitatea Institutului de Politici Publice și nu poate fi interpretat în niciun fel ca reflectând punctele de vedere ale Uniunii Europene.

Datele și opiniile din acest studiu sunt ale respondenților. Constatările și recomandările aparțin autorilor și nu reflectă în mod neapărat pozițiile Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic.

Autorii aduc sincere mulțumiri tuturor respondenților care au participat la interviurile aprofundate, discuțiile în grup și discuțiile desfășurate în cadrul cercetării.

Cuprins

Sumar executiv	5
Metodologia cercetării	8
Republica Moldova	10
Cadrul normativ-juridic în domeniul mobilității creditare	10
Caracteristica generală	10
Mobilitatea academică a studenților	12
Mobilitatea academică a cadrelor didactice	15
Gestionarea procesului de mobilitate academică	15
Programe de mobilitate academică creditară disponibile	17
Cartografierea mobilității academice creditare	20
Cunoștințe și atitudini privind mobilitatea academică creditară	28
Bariere și dificultăți în procesul de mobilitate	32
Constatări și recomandări	37
Armenia	41
Introducere	41
Contextul național al mobilității creditare	42
Obstacole, lacune și provocări ce țin de mobilitatea creditară	44
Concluzii și recomandări	48
Ucraina	50
Anexa 1. Ghid pentru interviurile cu experții în educație	59
Anexa 2. Ghidul moderatorului	61

Lista figurilor

Figura 1. Numărul de mobilități realizate în cadrul programului Erasmus.....	21
Figura 2. Mobilități din cadrul programului Erasmus Mundus Action 2	21
Figura 3. Numărul de studenți din Republica Moldova care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări	23
Figura 4. Numărul de cadre didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/au făcut stagiu în cadrul mobilității academice în alte țări	23
Figura 5. Distribuția studenților din instituțiile Republicii Moldova, care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări, după gen	24
Figura 6. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/au făcut stagiu în cadrul mobilității academice în alte țări, după gen	24
Figura 7. Distribuția studenților din instituțiile Republicii Moldova, care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări, după domeniul de studii	25
Figura 8. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/au făcut stagiu în cadrul mobilității academice în alte țări, după domeniul de studii	25
Figura 9. Distribuția studenților din alte țări, care au studiat în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice, după gen	26
Figura 10. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile din alte țări, care au predat/au făcut stagiu în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice, după gen	27
Figura 11. Numărul de cadre didactice din instituțiile din alte țări, care au predat/au făcut stagiu în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice.....	27

Lista tabelelor

Tabelul 1. Tipuri de programe de mobilitate	17
Tabelul 2. Studenți/profesori armeni (inclusiv programele de mobilitate și acordurile bilaterale de cooperare dintre Universitatea de Stat din Erevan și instituțiile de învățământ superior)	44
Tabelul 3. Studenți/cadre didactice și academice internaționale (inclusiv programe de mobilitate și acorduri bilaterale de cooperare dintre Universitatea de Stat din Erevan și instituțiile de învățământ superior)	46
Tabelul 4. Numărul total de studenți străini care au participat la programe de mobilitate academică și au studiat în Ucraina în cadrul acordurilor bilaterale dintre universități în anul academic 2014-2015	52
Tabelul 5. Numărul total de studenți și cadre universitare din Ucraina, care au participat la programul Erasmus	52

Sumar executiv

Mobilitatea academică creditară are o importanță semnificativă în extinderea cooperării între Uniunea Europeană și țările Parteneriatului Estic în domeniul învățământului superior și al cercetării. Evident, extinderea mobilității creditare este o misiune nu doar a instituțiilor de învățământ superior, dar și a organizațiilor societății civile. Acestea, prin metode specifice lor, pot analiza modul în care sunt implementate prevederile Procesului Bologna, pot identifica eventualele constrângeri și, ceea ce este cu mult mai important, pot desfășura campanii eficiente de promovare a mobilității academice creditare în rândul studenților, masteranzilor, doctoranzilor și cadrelor didactice.

Scopul studiului constă în evaluarea situației curente în domeniul mobilității academice creditare în Armenia, Moldova și Ucraina, identificarea eventualelor constrângeri în extinderea mobilității și elaborarea de recomandări privind creșterea nivelului de participare a studenților și a cadrelor didactice la programele de mobilitate.

Metodologia studiului s-a bazat pe desfășurarea de cercetări sociologice calitative și pe analiza documentelor relevante de politici educaționale. Grupurile-țintă din fiecare țară au inclus cadre didactice, conducători ai instituțiilor de învățământ superior, studenți, reprezentanți ai structurilor guvernamentale din domeniul învățământului superior, reprezentanți ai societății civile.

Constatările esențiale ale studiului, comune pentru toate cele trei țări sunt:

- Principalele efecte benefice ale mobilității constau în creșterea calității studiilor prin perfecționarea metodelor de predare-învățare-evaluare, modernizarea curriculei, armonizarea programelor de studii cu cele europene, actualizarea materiilor predate în universități. În ansamblu, mobilitatea academică creditară creează premise pentru aderarea învățământului universitar din țările incluse în studiu la Spațiul European al Învățământului Superior.

- Deși în toate cele trei țări există un cadrul normativ-juridic privind mobilitatea academică creditară, el mai are anumite lacune, în special în aspectele ce țin de reglementarea relațiilor contractuale de muncă cu cadrele didactice pentru perioada detașării acestora în străinătate, de colectarea de date statistice privind mobilitatea, de stimularea cadrelor didactice și de conducere care participă sau promovează mobilitatea.

- În ansamblu, amploarea procesului de mobilitate academică creditară depinde într-o măsură decisivă de activismul cadrelor didactice care au participat deja la programele de mobilitate. Anume cadrele didactice care participă activ la conferințe, mese rotunde, training-uri internaționale etc. dezvoltă din proprie inițiativă relații de colaborare cu profesorii instituțiilor-gază din afara țării și contribuie semnificativ la încheierea acordurilor interinstituționale.

• În prezent, în țările incluse în studiu, există foarte puține rapoarte analitice și date statistice oficiale care ar reda evoluția procesului de mobilitate, dificultățile privind participarea studenților și barierele cu care se confruntă cadrele didactice în procesul de mobilitate academică. Nu există statistici naționale în care ar fi identificate categoriile mai puțin active, neatrase încă în procesele de mobilitate, precum și ponderea acestor categorii, dezagregate pe gen, anii de studii, domenii de instruire, specialități etc.

• Nivelul de cunoaștere de către studenți și de către cadrele didactice a oportunităților de mobilitate academică creditară mai rămâne a fi unul relativ jos. În ansamblu, mecanismele actuale de informare se bazează mai mult pe rețele sociale informale și, mai puțin, pe structurile instituționale existente. Informația despre programele de mobilitate se răspândește, în principal, prin canale de tipul „de la om la om”, fapt ce duce la formarea unor comunități închise. Membrii unor astfel de comunități se înscriu repetat, de mai multe ori în programele de mobilitate, diminuând astfel șansele celor neinițiați de a participa la ele.

Principalele recomandări ale studiului includ:

• Sporirea capacităților instituțiilor de învățământ superior de a participa la programele de mobilitate academică creditară prin oferirea de cursuri universitare în limbile de circulație internațională, dezvoltarea de noi curricula, armonizate cu necesitățile pieței europene de muncă, promovarea pe plan internațional a imaginii instituției de învățământ, atragerea studenților și cadrelor didactice din alte țări.

• Diseminarea exemplelor de bune practici; consolidarea mecanismelor de informare a studenților și a cadrelor didactice despre oportunitățile oferite de instituțiile de învățământ superior în domeniul mobilității academice creditare; eficientizarea activității departamentelor din cadrul instituțiilor de învățământ superior, responsabile de mobilitatea academică.

• Diversificarea de către departamentele responsabile de mobilitatea academică creditară ale instituțiilor de învățământ superior a căilor de informare a grupurilor-țintă, atragerea și încurajarea studenților și a cadrelor didactice care au participat anterior la mobilități academice la oferirea de suport candidaților care nu au o astfel de experiență.

• Dezvoltarea unor politici instituționale de creștere a gradului de acces al cadrelor didactice care întâmpină dificultăți în procesul de mobilitate: granturi pentru cei cu familii, păstrarea locului de muncă și a cursurilor predate, oferirea de cursuri intensive de studiere a limbilor moderne.

• Asigurarea transparenței proceselor de selectare a cadrelor didactice și a studenților care au aplicat la programele de mobilitate. Publicarea unor analize privind procesele de depunere a dosarelor și a rezultatelor selecției candidaților.

- Implicarea mai activă a organizațiilor societății civile în promovarea bunelor practici de mobilitate academică creditară, oferirea de consultanță și asistență studenților și cadrelor didactice în identificarea programelor de mobilitate și a eventualelor instituții-gazdă, perfectarea dosarelor de aplicare, familiarizarea cu specificul sociocultural al țărilor-gazdă.

- Organizarea de către organizațiile societății civile a unor evenimente de schimb de experiență și de bune practici cu instituțiile de învățământ superior active în domeniul mobilității. Atragerea experților internaționali în facilitarea schimbului de bune practici, acumulate de universitățile străine cu tradiții în domeniul mobilității academice creditare.

Metodologia cercetării

Mobilitatea academică reprezintă o necesitate în perspectiva globalizării de astăzi, promovând coerența la nivel european și îmbogățirea orizontului științific. Aceasta contribuie la dezvoltarea capacităților de a face față unui nou mediu de învățare și de a înțelege alte culturi. În contextul multiplelor probleme cu care se confruntă țările Parteneriatului Estic – sărăcie, corupție, lipsă de transparență etc. –, procesul de mobilitate a cadrelor didactice și a studenților contribuie la creșterea calității studiilor prin perfecționarea metodelor moderne de predare/învățare, a curricula și a programelor adaptate la contextul european, a conținutului materiei de predare. Acest fapt determină ralierea învățământului din țările Parteneriatului Estic la standardele europene de calitate în educație.

Deși procesul de mobilitate prezintă multiple avantaje, totuși constăm că, actualmente, nu există rapoarte analitice și date statistice integrate care ar prezenta evoluția procesului de mobilitate, dificultățile privind participarea studenților și barierele întâmpinate de cadrele didactice în procesul de mobilitate academică. De asemenea, statisticile naționale sunt fragmentare și nu identifică categoriile pasive, ce nu se implică în procesul de mobilitate, precum și ponderea acestor categorii, dezagregate pe sex, ani de studiu, specialități etc.

În acest context, studiul de față răspunde unei nevoi de cunoaștere a dimensiunilor, formelor de manifestare și barierelor întâmpinate în procesul de mobilitate academică a studenților și a cadrelor didactice. Cercetarea este realizată în cadrul a trei țări din Parteneriatul Estic – Republica Moldova, Ucraina și Armenia – și reprezintă un studiu comprehensiv și comparativ ce are drept scop facilitarea schimbului de bune practici și elaborarea de recomandări privind creșterea gradului de accesibilitate în cazul categoriilor cu acces limitat.

Studiul reprezintă un pas absolut necesar, un argument util în vederea sensibilizării principalilor actori implicați în mobilitatea academică creditară și o condiție a mobilizării resurselor în vederea promovării active a acesteia.

Obiectivele generale ale studiului au fost orientate spre:

- Analiza cadrului normativ-juridic în domeniul mobilității creditare din țările Parteneriatului Estic: Republica Moldova, Ucraina, Armenia.
- Identificarea principalelor tipuri de programe de mobilitate din cadrul țărilor Parteneriatului Estic.
- Evaluarea mecanismului de gestionare a procesului de mobilitate creditară a studenților și profesorilor.
- Cartografierea mobilității academice în vederea identificării grupurilor pasive (studenți și cadre didactice) în procesul de mobilitate.
- Determinarea gradului de cunoștințe ale cadrelor didactice și studenților despre oportunitățile referitoare la mobilitatea academică creditară.

- Identificarea principalelor surse de informare a studenților și profesorilor despre oportunitățile de mobilitate academică.

- Analiza atitudinii privind beneficiile și avantajele mobilității academice.

- Elucidarea schimbărilor la nivel instituțional determinate de participarea la procese de mobilitate.

- Analiza dificultăților și barierelor întâmpinate de profesori și studenți în procesul de mobilitate.

- Elaborarea unor recomandări privind creșterea gradului de accesibilitate a categoriilor cu acces limitat la oportunități de mobilitate academică creditară.

Grupul-țintă l-au constituit cadre didactice, personalul de conducere al instituțiilor de învățământ superior, studenți, reprezentanți ai structurilor guvernamentale din domeniu, reprezentanți ai societății civile etc.

Studiul a fost realizat în țările Parteneriatului Estic: Republica Moldova, Ucraina și Armenia. Au fost dezvoltate trei metodologii adaptate la specificul procesului de mobilitate din cadrul țărilor de referință.

În Republica Moldova, a avut loc un focus-grup cu studenți participanți la mobilitatea creditară și 16 interviuri în profunzime cu actori relevanți din domeniul educației (7 profesori de la două universități, 2 studenți, 2 cadre universitare administrative, 1 reprezentant al Ministerului Educației, 1 reprezentant al Centrului de Informații Universitare, 3 reprezentanți ai Oficiului National Erasmus+ Moldova).

În Ucraina, au fost realizate două focus-grupuri și 10 interviuri cu actori relevanți din domeniul educației.

În Armenia, au avut loc două focus-grupuri cu studenți implicați în mobilitatea creditară, reprezentanți ai diferitor organizații și ONG-uri și 17 interviuri în profunzime cu actori interesați din domeniul educației (10 profesori de la șase universități, 2 studenți, 2 cadre universitare administrative, 3 reprezentanți ai Ministerului Educației).

Datele sunt prezentate din perspectivă comparativă în baza următoarelor criterii: *perioada de analiză* (anii 2010-2015), *categorie de intervievați participanți la studiu*, *țările de referință* (Republica Moldova, Ucraina, Armenia). Pentru asigurarea triangulării datelor s-au aplicat metode cantitative și calitative de cercetare sociologică, fiind aplicate: analiza statistică (cartografierea), metoda interviului aprofundat, metoda focus-grup etc. Studiul s-a desfășurat în perioada septembrie-octombrie 2015.

Republica Moldova

Cadrul normativ-juridic în domeniul mobilității creditare

Caracteristica generală

Odată cu aderarea Republicii Moldova la Procesul de la Bologna în 2005, mobilitatea academică devine un obiectiv al transformării și dezvoltării societății. Acest Proces presupune stabilirea unui sistem de credite care facilitează mobilitatea academică și recunoașterea, valorificarea cunoștințelor dobândite în afara țării.

Din anul 2005 universitățile din Republica Moldova au început să aplice diverse strategii de promovare a mobilității studenților și profesorilor, fiind dezvoltate documente interne/instituționale de reglementare. Cu toate acestea, politicile naționale de reglementare și promovare a mobilității academice în învățământul superior din Republica Moldova sunt dezvoltate începând abia cu anul 2014, an în care este aprobată Hotărârea de Guvern nr. 56 „Regulamentul-cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior”¹. Acest regulament a fost elaborat în temeiul prevederilor Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 62-63, art. 692), cu modificările și completările ulterioare, ținând cont de angajamentele asumate de Republica Moldova ca urmare a aderării la Procesul Bologna, inclusiv prevederile Comunicatului de la Leuven/Louvain-la-Neuve, ale Strategiei de mobilitate 2020 pentru Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA), adoptate în 2012, ale Convenției privind recunoașterea calificărilor referitor la studiile din regiunea europeană, semnate la Lisabona în 1997, și în scopul participării Republicii Moldova la edificarea Spațiului European Comun al Învățământului Superior.

Regulamentul stabilește modul de participare a studenților (ciclul I, II și doctorat), a cercetătorilor și a cadrelor didactice la programe de mobilitate academică la nivel național și internațional, precum și de participare a studenților la stagii de practică și programe de schimb educațional-cultural, care conțin o componentă de angajare remunerată în câmpul muncii.

În Regulament este stabilit cadrul conceptual, sunt definite noțiunile-cheie. Potrivit Regulamentului, „mobilitatea reprezintă un proces de realizare a unor cicluri/perioade de studii sau stagii de către studenți sau cadre didactice într-o instituție de învățământ din țară sau de peste hotare”. Procesul de mobilitate se realizează în cadrul diferitor programe de mobilitate (de lungă și scurtă durată). Programul de mobilitate de lungă durată este un program ce finalizează cu obținerea unui act de studii, care certifică un nivel de calificare, iar programul de mobilitate de scurtă durată se realizează pe perioade de studii, stagii de

¹ Publicat la 31.01.2014 în Monitorul Oficial, nr. 24-26.

practică, lingvistică și de cercetare, școală de vară etc., care finalizează cu eliberarea unui certificat academic sau, după caz, a unui certificat de participare.

Procesul de mobilitate implică o cooperare între instituția-gazdă și cea de origine. Menționăm că *universitatea-gazdă* reprezintă o instituție de învățământ superior din țară sau de peste hotare în cadrul căreia studentul, cadrul didactic sau managerul realizează un program de mobilitate academică; *universitatea de origine* este instituția de învățământ superior din Republica Moldova în care studentul este admis la un program de licență/masterat/doctorat sau în care cadrul didactic își realizează activitatea, iar *universitățile partenere* sunt universități din țară și/sau de peste hotare care colaborează în vederea implementării programelor de mobilitate academică.

„Mobilitatea academică presupune mobilități de scurtă durată ale studenților începând de la 3 până la 9 luni, adică un semestru sau un an academic, mobilitate cu scopul de a acumula și a face transfer de credite. Aceasta presupune că un student din țara X are posibilitatea din cadrul unor proiecte/programe să poată pleca în cadrul altui stat sau altei universități pentru a realiza anul de studiu sau pentru a realiza un modul de studiu sau o cercetare științifică în cadrul programelor de licență și master” (*expert din cadrul Ministerului Educației*).

Mobilitatea academică a studenților, a doctoranzilor și a cadrelor didactice din Republica Moldova se organizează în baza următoarelor documente oficiale:

- tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;
- acorduri/convenții interuniversitare;
- acorduri încheiate între instituțiile de învățământ superior cu întreprinderi și organizații din țară și de peste hotare;
- acorduri/contracte încheiate de instituții cu activitate de doctorat și universități/centre științifice de peste hotare;
- programe de mobilitate oferite de diverse state și instituții/organizații internaționale și regionale;
- contracte individuale.

Programele de mobilitate academică din Republica Moldova urmăresc următoarele obiective:

- îmbunătățirea calității și a relevanței studiilor prin consolidarea cooperării internaționale și creșterea accesului transnațional la resursele educaționale ale altor țări;
- asigurarea participării competitive la edificarea Spațiului Comun European al Învățământului Superior și de Cercetare, definit de Procesul Bologna;
- dezvoltarea și adaptarea serviciilor educaționale la cerințele mediului extraacademic identificate la nivel național și internațional;
- dezvoltarea cadrului optim de integrare a programelor de educație cu cercetarea științifică;

- internaționalizarea învățământului superior și susținerea cooperării interuniversitare;
- schimbul de experiență cu mediile academice, de cercetare sau economice în vederea asigurării învățării pe parcursul întregii vieți;
- consolidarea identității culturale în Europa prin promovarea în învățământ a dimensiunii de multiculturalitate, multilingvism, deschidere și toleranță;
- promovarea parteneriatelor public-private la nivel național și internațional;
- promovarea transparenței, compatibilității și recunoașterii academice a studiilor și a calificărilor obținute în alte țări, încurajându-se astfel dezvoltarea unei zone deschise de cooperare națională și internațională în învățământul superior;
- promovarea imaginii sistemului educațional și a culturii naționale peste hotarele țării.

Mobilitatea academică a studenților

În cadrul programelor de mobilitate pot fi desfășurate următoarele tipuri de studii și genuri de activități:

- studii la nivel de licență/masterat/doctorat și/sau pe durata unui semestru/an de studiu;
- stagii de cercetare în contextul studiilor de masterat/doctorat și al programelor postdoctorale;
- stagii lingvistice;
- școli de vară;
- stagii de practică;
- programe de schimb educațional-cultural, care pot avea o componentă de angajare remunerată în câmpul muncii;
- stagii de cercetare și schimb de experiență pentru cadre didactice.

Conform articolului III al „Regulamentului-cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior”, se stabilesc condițiile necesare pentru participarea la mobilitatea academică a studenților. Astfel, beneficiari ai programelor de mobilitate interuniversitară pot fi cetățeni ai Republicii Moldova, studenți cu frecvență la zi și doctoranzi la toate formele de studii, care întrunesc următoarele condiții:

- a) realizează un program de studii într-o instituție de învățământ superior din Republica Moldova, care finalizează cu acordarea titlului de licențiat/master/doctor;
- b) au rezultate academice după cum urmează: cel puțin nota medie 8,0 în sesiuni pentru profilul umanist și 7,0 pentru profilul real;
- c) cunosc suficient limba în care se desfășoară programul de studii sau limba țării în care se realizează mobilitatea;

d) nu au restanțe academice și sancțiuni disciplinare.

Mobilitățile în cadrul programelor comune (diplome comune) realizate la ciclurile I, II și studii integrate se reglementează în temeiul acordurilor semnate între instituțiile de învățământ superior partenere. Numărul de credite acumulate de studenți în timpul mobilității trebuie să fie de cel puțin 30 pentru un semestru, respectiv 60 pentru un an de studii, și acestea se recunosc în baza principiului acumulării și transferului de credite.

În temeiul autonomiei financiare universitare, instituțiile de învățământ superior iau decizii referitor la acordarea suportului financiar, achitarea taxei de studii în universitatea de origine și oferirea bursei participanților la programele de mobilitate. Deciziile respective se iau în baza unor criterii clare și transparente, stabilite de senatul universității. În aceste scopuri instituțiile de învățământ superior, în conformitate cu actele normative în vigoare, planifică resurse financiare pentru susținerea mobilității academice.

Participantul la programul de mobilitate interuniversitară va deține un contract de studii ECTS, însoțit de transcripția notelor/extrasului din foaia matricolă. Contractul de studii ECTS va fi semnat de către trei părți: studentul participant la program, universitatea de origine și universitatea-gazdă, confirmând compatibilitatea programelor de studii și angajamentul privind recunoașterea acestora. Dosarul studentului participant la programul de mobilitate se evaluează, în scop de recunoaștere, în universitatea de origine de către specialiști în domeniu până la începerea anului de studii/semestrului și include documente instituționale și personale:

- formularul de cerere pentru student (model ECTS);
- contractul de studii ECTS;
- transcripția notelor/extrasului din foaia matricolă ECTS, documente recomandate prin Ghidul de implementare a Sistemului Național de Credite de Studii, aprobat în modul stabilit de Ministerul Educației;
- CV-ul studentului, scrisoarea de recomandare și motivare etc.

În caz de necesitate, pentru programele de mobilitate la nivel internațional, la solicitarea universității de origine, studentul prezintă un act oficial care conține informații suplimentare referitoare la sistemul de învățământ în cadrul căruia s-a desfășurat programul de mobilitate, scala de notare, programul de studii, durata și forma de certificare și recunoaștere a acestuia. Actele menționate se eliberează de universitatea-gazdă sau de un alt organ abilitat din țara respectivă.

În baza recomandărilor facultății, administrația instituției de învățământ superior emite ordinul de reluare a procesului de studii pentru studentul revenit din programul de mobilitate.

Neîndeplinirea de către student a programului de studii convenit prin contractul de studii ECTS determină, în condițiile prevăzute de *Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului Național de*

Credite de Studiu, aprobat prin Ordinul nr. 726 din 20 septembrie 2010 al Ministerului Educației al RM, repetarea programului de studii în instituția de origine sau susținerea unor examene de diferență.

În cazul acordurilor interuniversitare de cooperare, conform criteriilor reciproce acceptate de cele două universități, perioadele de studii în alte instituții din țară sau din străinătate trebuie să beneficieze de recunoaștere academică în conformitate cu prevederile legislației naționale și reglementările internaționale în materie de recunoaștere, inclusiv numărul de credite academice transferabile (ECTS), rezultatele obținute la examene și stagii de practică și/sau alte forme de evaluare realizate în universitatea-gazdă.

Studentii pot participa la programe de mobilitate academică realizate în baza unor contracte individuale, informând administrația universității de origine despre program, durata și finalitatea acestuia la începutul anului sau al semestrului de studii.

Participarea la programe de mobilitate academică în mod individual se realizează în baza ordinului/permisiunii rectorului instituției de învățământ superior de origine. Participanții la programe de mobilitate academică în mod individual beneficiază de recunoașterea academică a programului în condițiile Regulament-cadru sus-menționat.

Cursurile promovate în cadrul programului de mobilitate se înscriu în Suplimentul la Diplomă al studentului, cu mențiunea că perioada respectivă de studii a fost realizată în cadrul unui program de mobilitate academică. Cursurile care nu au echivalent în programul de studii al universității de origine sunt recunoscute în pachetele de cursuri la alegere și constituie credite suplimentare.

De asemenea, studenții au posibilitate de a participa la stagii de practică peste hotarele țării, inclusiv la programe de schimb educațional-cultural care conțin o componentă de angajare remunerată în câmpul muncii. Acestea se realizează în baza:

- tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- programelor/proiectelor internaționale și interuniversitare;
- contractelor încheiate de instituția de învățământ superior cu instituții/organizații de peste hotare;
- contractelor individuale încheiate între studenți și prestatorii de servicii autorizați/licențiați pentru acest gen de activitate, în conformitate cu prevederile Legii nr. 451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător.

Studenții pot participa la aceste programe doar pe perioada stabilită conform programului de învățământ sau în perioada vacanțelor de vară în cazul în care, conform planurilor de învățământ, nu sunt prevăzute alte genuri de activități instructiv-educative.

Mobilitatea academică a cadrelor didactice

Cadrelor didactice din instituțiile de învățământ superior pot participa la programe de mobilitate și în baza unor contracte individuale, încheiate cu instituții de învățământ din țară și străinătate, cu suportarea cheltuielilor din cont propriu. Universitatea de origine stabilește cu fiecare cadru didactic în parte programul de predare/activitate în cadrul instituției de învățământ anterior demarării programului de mobilitate. În procesul de identificare și acceptare a programelor de mobilitate se acordă preferință celor care corespund obiectivelor și misiunii instituției și care finalizează cu elaborarea și publicarea de noi materiale didactice, extinderea și consolidarea relațiilor de colaborare dintre instituții/facultăți/catedre și promovarea de noi proiecte de cooperare. Prioritățile menționate constituie criteriile de selectare a cadrelor didactice pentru programe de mobilitate.

Drepturile și responsabilitățile participanților la programe de mobilitate, ale universității de origine și ale universității-gazdă, precum și durata programelor de mobilitate pentru cadrele didactice sunt stabilite în acordurile interguvernamentale, interministeriale, interuniversitare și în programele/proiectele internaționale în temeiul cărora aceste programe se realizează.

Participarea cadrelor didactice la programe de mobilitate este recunoscută, în conformitate cu reglementările legislative și normative în vigoare, pentru cursurile de formare continuă a cadrelor didactice și pentru avansarea în cariera didactică și managerială.

Astfel, *obiectivele mobilității cadrelor didactice* sunt:

- asigurarea schimbului de experiență cu mediile academice, de cercetare sau economice în vederea formării și perfecționării continue a cadrelor didactice;
- realizarea activității didactice în universitățile din țară și de peste hotare;
- dezvoltarea de noi curricula, programe educaționale și de formare, materiale didactice și metodice, precum și actualizarea celor existente;
- dezvoltarea de parteneriate funcționale pentru proiectele de educație, instruire și cercetare;
- consolidarea cooperării dintre instituțiile de învățământ superior în domeniul de interes comun;
- promovarea schimbului de experiență privind metodologia și tehnicile de predare-învățare-evaluare;
- promovarea imaginii instituțiilor de învățământ superior peste hotarele țării etc.

Gestionarea procesului de mobilitate academică

În conformitate cu prevederile din Regulamentul-cadru, instituțiile de învățământ elaborează și aprobă regulamente proprii privind organizarea mobilității academice. În scopul organizării și promovării programelor de mobilitate, la

nivel instituțional se constituie, din rândul personalului titular, structuri specifice pentru susținerea mobilității academice – *Departamentul Relații Internaționale*, care are următoarele atribuții:

- identificarea proiectelor/programelor de mobilitate;
- diseminarea informațiilor privind programele de mobilitate la care pot candida studenții, cercetătorii și cadrele didactice;
- organizarea activităților de informare și instruire a candidaților;
- stabilirea, după caz, a procedurilor de selectare a studenților, care urmează a fi validate de senatul universității;
- elaborarea și implementarea mecanismului de monitorizare și evaluare a activității studenților participanți la programe de mobilitate;
- monitorizarea desfășurării programelor de mobilitate și a rezultatelor acestora;
- evaluarea impactului mobilităților;
- consilierea studenților care candidează la programe de mobilitate, stagii de practică și de schimb educațional-cultural.

Până la data de 30 septembrie a fiecărui an, responsabilii din cadrul structurilor instituționale de promovare a mobilității academice prezintă Ministerului Educației, precum și ministerelor de resort în cazul structurilor instituționale cu subordonare dublă, rapoarte, conform modelului stabilit, privind programele de mobilitate realizate pe parcursul unui an universitar, cu publicarea ulterioară a acestora pe pagina oficială a Ministerului Educației.

În opinia experților intervievați, eficiența proceselor de mobilitate academică atât a studenților, cât și a profesorilor este strict dependentă de managementul universitar. Administrația universităților trebuie să depună un efort pentru cooptarea, cooperarea și încheierea acordurilor bilaterale cu universitățile din alte țări. Acest proces este unul complex și nu presupune doar un schimb de informații dintre universități. Promovarea activă a procesului de mobilitate depinde de angajamentul activ asumat de administrația universității, Departamentul de Relații Internaționale, profesori și, nu în ultimul plan, studenți.

Diverse facultăți aplică strategii specifice de promovare a mobilității academice. Pentru a asigura implicarea activă a studenților în procesul de mobilitate, administrația Facultății de Istorie a USM aplică o strategie specifică. O creștere bruscă s-a înregistrat odată cu perfecționarea programului de studiu și includerea în planurile de studii a disciplinei *Managementul proiectelor*. În cadrul acestei discipline studenții obțin competențe de dezvoltare și elaborare a proiectelor, inclusiv: reguli specifice de aplicare (formulare scop, obiective, rezultate etc.), scrisoare de motivare, scrisori de recomandare etc. Studenții sunt îndemnați să aplice la diverse programe de mobilitate. Sunt analizate toa-

te posibilitățile de mobilitate, atât creditară, cât și de studiu. Coordonatorul acestei discipline este activ din punct de vedere al mobilității și abordează nu doar aspecte teoretice, dar și practice. Sunt pe larg oglindite barierele și metodele de depășire a acestora. Frecventarea acestui curs contribuie nu doar la informare, ci și la conștientizarea avantajelor procesului de mobilitate.

Odată cu implicarea în procesul de mobilitate, studenții și profesorii își dezvoltă propriile relații prin care sunt informați despre oportunități ulterioare de mobilitate. Acest fapt duce la apariția rețelelor sociale. Mobilitatea devine mai accesibilă prin creșterea gradului de informare, de conștientizare și de dorință de participare.

O altă componentă importantă ține de *recunoașterea actelor de studii și/sau a programelor de mobilitate obținute în cadrul tratatelor internaționale*. Aceasta se realizează în temeiul prevederilor legislației naționale, al directivelor europene în materie de recunoaștere, precum și al tratatelor bilaterale/multilaterale privind recunoașterea actelor de studii la care Republica Moldova este parte.

Programe de mobilitate academică creditară disponibile

Pe parcursul anilor 2010-2015 au existat puține posibilități de mobilitate creditară a profesorilor și studenților. Marea majoritate au fost participat la programele *Tempus, Erasmus Mundus Action 2*. Potrivit statisticilor colectate de Ministerul Educației al RM, în cadrul acestor programe, în perioada 2007-2014 au fost realizate circa 750 de mobilități ale studenților și cadrelor didactice.

Pe lângă programele *Erasmus*, studenții și cadrele didactice au posibilitate să participe în programe de schimb academic oferite de Agenția Francofoniei, Alianța Franceză, DAAD – Serviciul de Schimb Academic German, Ambasada Statelor Unite ale Americii etc. (vezi tabelul de mai jos).

Tabelul 1. Tipuri de programe de mobilitate

Denumirea programului	Caracteristicile programului
EDSS: Școala Franceză Doctorală în Științe Sociale	Programul activează de 20 de ani. Programul are drept scop reînnoirea științelor sociale din regiune. Inițial, acest program s-a axat pe cooperarea dintre mediul academic francezi și român, însă actualmente acesta include: training-uri de formare pentru ciclurile pregătitor, master și doctorat de formare, precum și training-uri interdisciplinare (antropologie, istorie, literatură, științe politice, sociologie).

<p>Programe de schimb academic, profesional și cultural (Guvernul Statelor Unite ale Americii)</p>	<p>Programul Fulbright oferă granturi pentru cercetări destinate colaboratorilor științifici superiori, lectorilor universitari sau experților din diferite domenii. Programul oferă cadrelor didactice universitare din Moldova training-uri în domeniul elaborării curriculumului și metodologiilor de predare. Perioada mobilității este de 10 luni.</p> <p>Programul internațional de burse pentru studii universitare (<i>Global Undergraduate Exchange Program – Global UGRAD</i>) oferă burse complete pentru studii timp de un an academic în SUA în diverse domenii. Scopul programului constă în susținerea dezvoltării economice și democratice a Moldovei, oferindu-le studenților studii în domeniile-cheie de tranziție, îmbunătățindu-le instruirea academică cu ajutorul stagiului profesional și al implicării comunitare.</p>
<p>Falk Foundation</p>	<p>Fundația Falk oferă burse independente pentru schimb științific intensiv. Cercetătorii distinși și practicieni medicali pot beneficia de burse de studiu și schimb de experiență.</p>
<p>TEMPUS</p>	<p>TEMPUS este un program al Uniunii Europene, care sprijină modernizarea învățământului superior în vecinătatea UE. Programul Tempus promovează cooperarea instituțională între Uniunea Europeană și țările partenere și se concentrează pe reforma și modernizarea învățământului superior în țările partenere din Europa de Est, Asia Centrala, Balcanii de Vest și regiunea mediteraneană. Tempus promovează, de asemenea, o abordare <i>people-to-people</i>, oferă sprijin consorțiilor de instituții, alcătuite în principal din universități sau asociații universitare.</p>
<p>AUF</p>	<p>Agenția Universitară a Francofoniei (AUF) este o asociație care cuprinde universități internaționale, rețele academice și centre de cercetare științifică care utilizează limba franceză, fiind una dintre cele mai mari asociații din lume de învățământ superior și de cercetare.</p>
<p>KulturKontakt Austria (KKA)</p>	<p>KulturKontakt Austria este o asociație austriacă cu sediul la Viena, care propune programe de schimb cultural între Austria și Europa de Est și Sud-Est. Obiectivele asociației presupun cooperare educațională, promovare culturală, sponsorizare, creare de rețele între artiști, instituții culturale și de afaceri etc.</p>

OSF Budapest	The <i>Open Society Institute</i> din Budapesta servește ca sediu administrativ al OSF (Inițiativa Societății Deschise), care oferă diverse programe de mobilitate educațională.
DAAD	Serviciul German de Schimburi Academice, sau DAAD, este cea mai mare organizație germană de sprijin în domeniul cooperării academice internaționale. DAAD oferă granturi competitive de merit pentru studenții care vor să-și dezvolte activitatea științifică în Germania. Granturile DAAD sunt disponibile pentru toate ciclurile de studiu superioare începând de la ciclul de licență (<i>bachelor</i>) și terminând cu ciclul postdoctoral.
EUROCLIO	Asociația Europeană a Educatorilor în Istorie (EUROCLIO) a fost înființată în anul 1992, cu sprijinul Consiliului Europei. EUROCLIO este un ONG internațional care funcționează în mod activ ca un facilitator la nivel european pentru inovare și progres în istorie. EUROCLIO elaborează materiale didactice, construiește și întreține rețele profesionale și acționează în calitate de consilier la guverne, organizații internaționale, ONG-uri, asociații de profesori de istorie și alte organizații.
New Europe College	New Europe College (NEC) este un institut independent român axat, în principal, pe cercetare individuală la un nivel avansat. NEC oferă burse de studii tinerilor cercetători și cadrelor universitare din România în domeniile umaniste și științele sociale, precum și savanților străini invitați. De asemenea NEC oferă un cadru instituțional cu legături internaționale puternice, acționând ca un mediu stimulativ pentru dialog interdisciplinar și dezbateri critice.
IREX	Rețeaua Internațională de Cercetare și Schimb Studentesc (IREX) este o organizație internațională non-profit de leadership și programe inovatoare pentru a îmbunătățirea calității educației, consolidarea presei independente și susținerea dezvoltării unei societăți civile pluraliste. IREX proiectează programe de educație și oferă consultanță care susține învățarea pe tot parcursul vieții. IREX își desfășoară activitatea în țările în curs de tranziție și oferă mai multe instrumente de studii: formarea de specialitate, consultanță academică, granturi mici pentru a dezvolta mecanisme și instituții democratice.

Dezvoltarea programelor de mobilitate depinde de gradul de implicare a administrației universităților prin dezvoltarea de acorduri de cooperare interuniversitare cu instituțiile de învățământ superior din statele din vecinătate. Cele mai multe mobilități sunt realizate în România, Ucraina, Federația Rusă și Bulgaria.

Odată cu semnarea Acordului pentru facilitarea regimului de vize dintre Republica Moldova și UE, instituțiile superioare de învățământ din Moldova își extind cooperarea cu Cehia, Slovacia, Belgia, Franța, Germania, Bulgaria, Grecia etc. În acest context, departamentele de relații internaționale ale universităților moldovenești promovează mai multe inițiative ce au drept scop încheierea acordurilor de mobilitate.

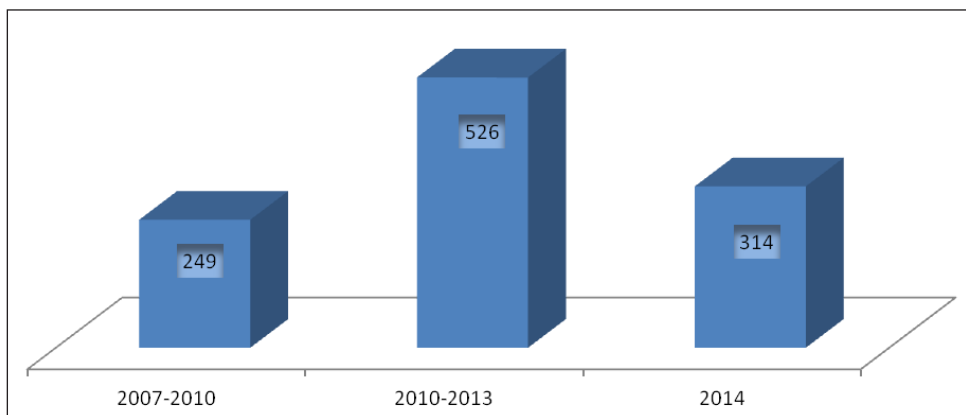
Cartografierea mobilității academice creditare

Interesul față de promovarea procesului de mobilitate poate fi estimat în baza studiilor naționale realizate, a politicilor naționale dezvoltate, a gradului de implicare al actorilor-cheie în procesul de cunoaștere și descriere al fenomenului etc. Studiul de față constată o slabă implicare în procesul de analiză a specificului și evoluției acestui proces. Astăzi nu există rapoarte analitice și date statistice integrate care ar prezenta evoluția procesului de mobilitate, dificultățile privind participarea studenților și obstacolele cu care se confruntă cadrele didactice în procesul de mobilitate academică. Cadrul normativ-juridic, elaborat abia în anul 2014, face referință doar la procedura care prescrie procesul de mobilitate și nu prevede mecanisme explicite de monitorizare și evaluare a situației reale din acest domeniu. Prin urmare, nu există statistici naționale care ar identifica categoriile de studenți și de cadre didactice ce nu sunt încă implicate în procesul de mobilitate, precum și ponderea acestor categorii, dezagregate pe sex, ani de studiu, specialități etc.

Puținele statistici existente, referitoare la particularitățile procesului de mobilitate, sunt fragmentare și incomplete, colectarea datelor fiind realizată doar pentru unul din multiplele programe de mobilitate.

Astfel, reprezentanții Oficiului Erasmus+ Moldova colectează date statistice pentru mobilitățile în cadrul programelor Erasmus în baza informațiilor de la Comisia Europeană. Conform acestor date, în anii 2007-2014 au fost înregistrate circa 775 de mobilități.

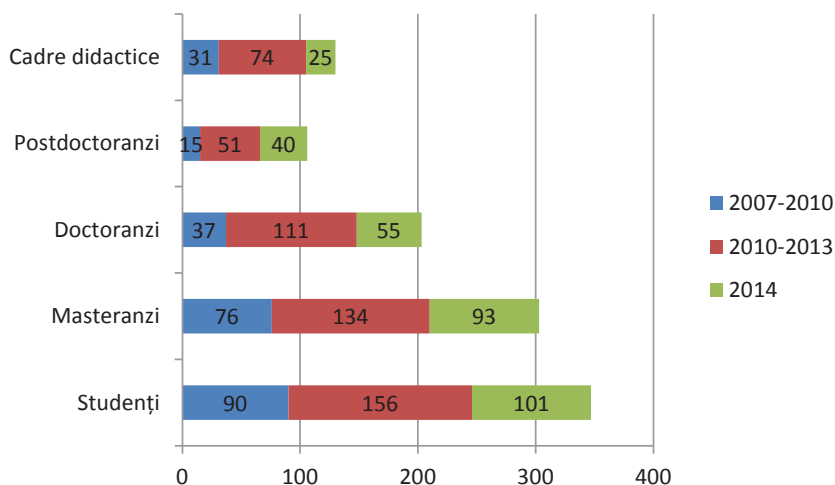
Figura 1. Numărul de mobilități realizate în cadrul programului Erasmus

În baza datelor oferite de Oficiul Național Erasmus+ Moldova, constatăm o creștere constantă a participării studenților și profesorilor la mobilitatea academică. Astfel, pe parcursul anilor 2007-2014 procesul de mobilitate s-a dublat, de la 249 la 526 mobilități, creșterea fiind de circa 49%. În anul 2014, doar în cadrul acestui program au fost înregistrate 314 mobilități.

În funcție de ciclul de studii, la programele de mobilitate cel mai activ participă studenții din ciclul de licență (101 mobilități în anul 2014), care sunt urmați de masteranzi (93 de mobilități în anul 2014) și doctoranzi (55 de mobilități în anul 2014). Comparativ cu studenții, cadrele didactice sunt mai puțin active și reprezintă a patra parte din totalul de mobilități (236 de mobilități din 1089 în perioada anilor 2007-2014).

Figura 2. Mobilități din cadrul programului Erasmus Mundus Action 2

Datele statistice privind mobilitatea studenților și a cadrelor didactice din cadrul tuturor programelor disponibile în Republica Moldova, dezagregate după diverse criterii sunt colectate de direcțiile relații internaționale din instituțiile de învățământ superior. Pentru a putea integra datele referitoare la mobilitatea studenților și a cadrelor didactice din cadrul diverselor programe disponibile în Republica Moldova, Institutul de Politici Publice a realizat o cartografiere a mobilității, fiind solicitate instituțiilor de învățământ superior active în plan de mobilitate date statistice în funcție de următoarele criterii: gen, anul de studiu, specialitate.

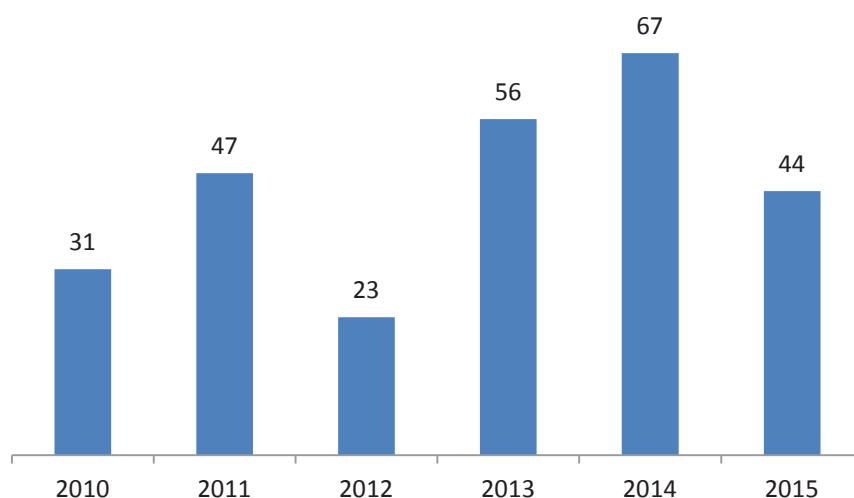
Astfel, au fost colectate date de la următoarele instituții de învățământ superior:

- Universitatea de Stat din Moldova;
- Universitatea Tehnică din Moldova;
- Universitatea de Stat „Alecă Ruso” din Bălți;
- Universitatea Agrară de Stat;
- Universitatea de Stat din Comrat;
- Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice;
- Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova;
- Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”;
- Universitatea de Stat din Cahul etc.

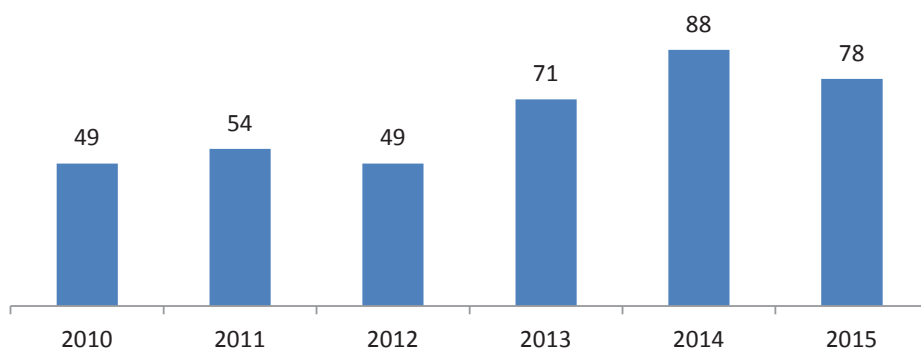
Datele colectate au fost utilizate pentru a efectua o analiză a evoluției procesului de mobilitate, identificarea diferențelor sociodemografice și a elabora recomandări, la nivel de politici naționale, privind încurajarea studenților și cadrelor didactice să participe la programele de mobilitate.

Pe parcursul anilor 2010-2015, la programele de mobilitate au participat 268 de studenți (ciclul de licență) și 389 de cadre didactice din instituțiile de învățământ superior din Moldova. Comparativ cu anul 2010, în anul 2014 numărul studenților care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări s-a dublat (de la 31 în anul 2010, la 67 în anul 2014).

Figura 3. Numărul de studenți din Republica Moldova care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări

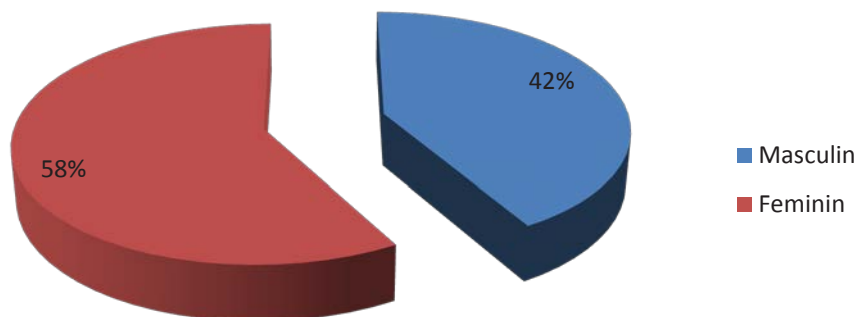

Figura 4. Numărul de cadre didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/ au făcut stagiul în cadrul mobilității academice în alte țări

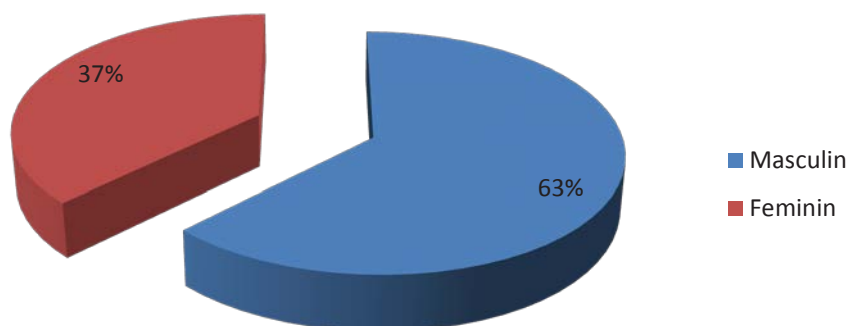

Din datele colectate rezultă că, din perspectiva de gen, în cadrul mobilității creditare există diferențe semnificative. Astfel, cei mai activi din punct de vedere al mobilității sunt studenții de sex feminin și cadrele didactice de sex masculin. Acest fapt este confirmat și de către participanții la discuțiile de grup/interviuri, care afirmă că în procesul de promovare a mobilității sunt încurajați, de obicei, studenții de sex feminin, întrucât studentele au o reușită academică mai înaltă. În cazul cadrelor didactice, studiul calitativ scoate în evidență diverse bariere întâmpinate de către persoanele de sex feminin, principalele din ele fiind responsabilitățile familiale, prezența copiilor, lipsa timpului liber pentru dezvoltare etc. Diferențele de gen persistă pe parcursul întregii perioade de referință.

Figura 5. Distribuția studenților din instituțiile Republicii Moldova, care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări, după gen

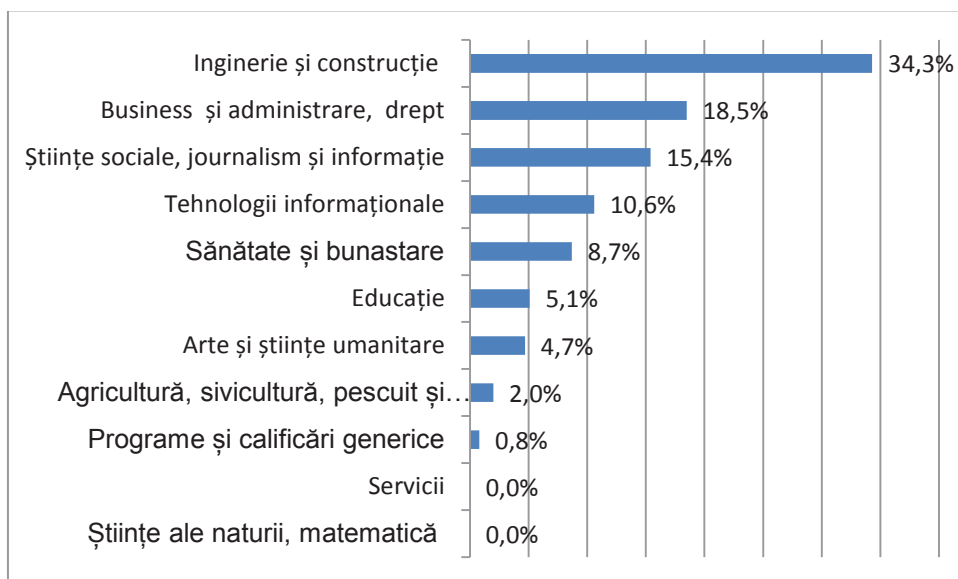
Figura 6. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/au făcut stagii în cadrul mobilității academice în alte țări, după gen

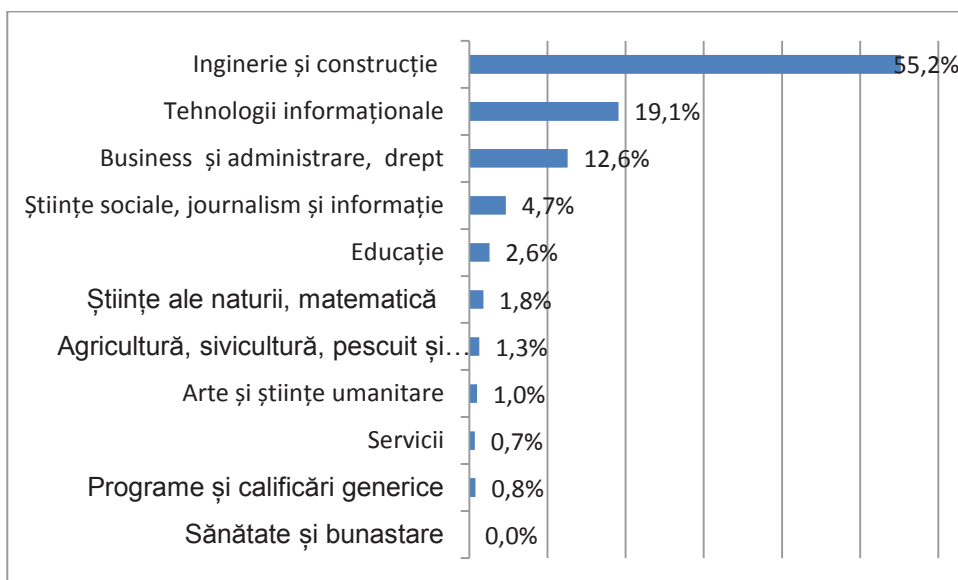
În funcție de domeniu de studii/specializare, constatăm că cei mai activi în planul mobilității sunt studenții și cadrele didactice din domeniile Inginerie și construcții (34,3% studenți și 55,2% cadre didactice). Aceștia sunt urmași de studenții din domeniile business, administrare și drept (18,5% studenți), științe sociale, jurnalism și informație (15,4% de studenți), tehnologii informaționale (10,6% de studenți). Mai puține mobilități se atestă în domeniile științe ale naturii și matematică, sfera serviciilor, programe și calificări generice. În cazul cadrelor didactice, cele mai multe mobilități se atestă în domeniile inginerie și construcții (55,2% de cadre didactice), tehnologii informaționale (19,1% de cadre didactice), business și administrare (12,6% de cadre didactice). Mai puține mobilități se atestă în domeniile: sănătate și bunăstare, sfera serviciilor, programe și calificări generice.

Figura 7. Distribuția studenților din instituțiile Republicii Moldova, care au studiat în cadrul mobilității academice în alte țări, după domeniul de studii

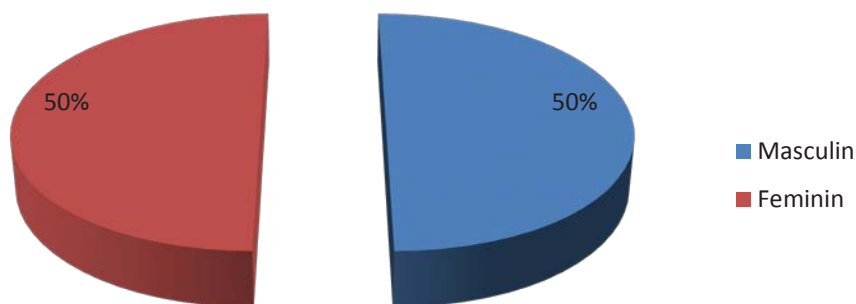
Figura 8. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile Republicii Moldova, care au predat/au făcut stagiu în cadrul mobilității academice în alte țări, după domeniul de studii

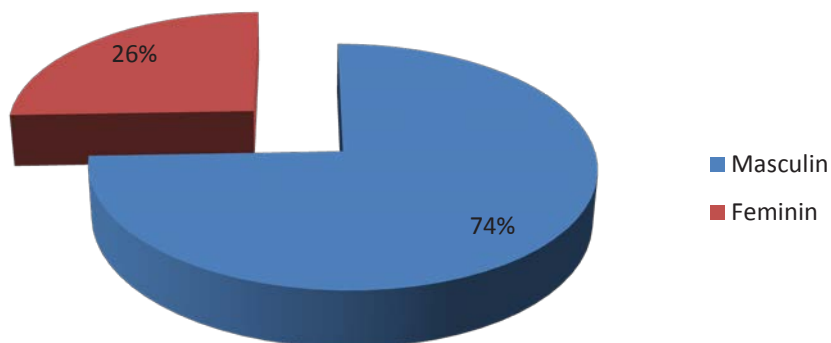
Comparativ cu numărul de studenți moldoveni plecați în alte țări, numărul studenților străini sosiți în Republica Moldova este cu mult mai mic, constituind doar circa 3,7% din numărul total de mobilități. Începând cu anul 2015, este introdusă o nouă cerință referitoare la cota de studenți străini care ar trebui să vină în instituțiile de învățământ din Republicii Moldova, cerință care va extinde procesul de internaționalizare a învățământului superior moldovenesc. Astfel, la 100 de studenți moldoveni plecați în afara țării în cadrul procesului de mobilitate academică creditară, trebuie să sosească cel puțin 10 studenți străini. Această cerință este stabilită la nivel de țară, fapt ce, formal, nu obligă instituțiile de învățământ să o respecte. Pe parcursul anilor 2010-2015, în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, în cadrul mobilității academice creditare au participat doar 10 studenți. Deși a fost mai mare, numărul cadrelor didactice care au efectuat stagii pedagogice în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova a constituit doar 43 de persoane.

În aspect de gen, se constată că, în cazul persoanelor străine sosite în instituțiile de învățământ din Moldova, în categoria cadre didactice prevalează bărbații, iar în categoria studenți studiul nu relevă careva diferențe de gen.

Figura 9. Distribuția studenților din alte țări, care au studiat în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice, după gen

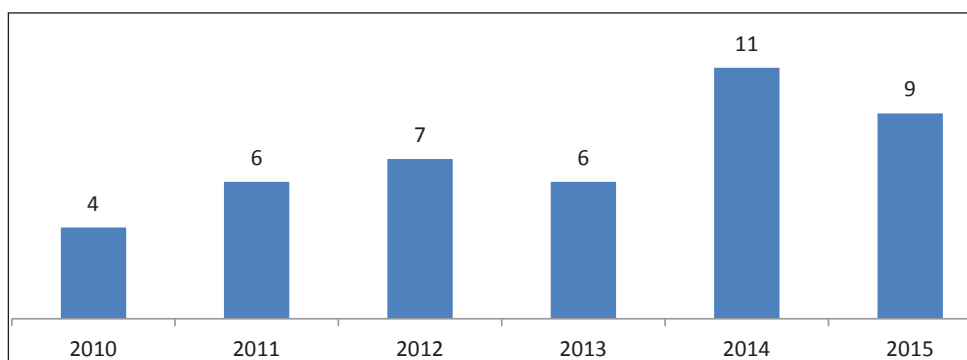

Figura 10. Distribuția cadrelor didactice din instituțiile din alte țări, care au predat/au făcut stagiul în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice, după gen

Numărul total al cadrelor didactice din instituțiile din alte țări care au predat/au făcut stagiul în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova în cadrul programelor de mobilitate este relativ mic, însă în continuă creștere. Astfel, dacă în anul 2010 doar 4 cadre didactice străine au participat la programele de mobilitate, în anul 2015, numărul acestora s-a dublat. În funcție de specialitate, constatăm că cele mai multe cadre didactice au fost din domeniile inginerie și construcții (29 de cadre didactice), tehnologii informaționale (4 cadre didactice). Mai puține au fost cadrele didactice din domeniile servicii, sănătate și bunăstare etc.

Figura 11. Numărul de cadre didactice din instituțiile din alte țări, care au predat/au făcut stagiul în instituțiile din Republica Moldova în cadrul mobilității academice

Cunoștințe și atitudini privind mobilitatea academică creditară

Datele studiului calitativ scot în evidență multiplele avantaje ale mobilității creditare atât pentru studenți și cadrele didactice, cât și pentru cadrele de conducere ale instituțiilor superioare de învățământ. Dată fiind scăderea constatată a numărului de studenți, accesul la programele de mobilitate devine un mijloc de creștere a competitivității instituțiilor superioare de învățământ, universitățile devenind mai atractive pentru studenți și masteranzi. Accesul la programele de mobilitate reprezintă unul din criteriile de selecție a instituțiilor superioare de învățământ de către studenți. Din acest considerent, politicile de promovare și dezvoltare instituțională trebuie să vizeze și componenta de mobilitate creditară.

Atragerea cadrelor didactice și a studenților în procesele de mobilitate academică contribuie la creșterea calității studiilor prin perfecționarea metodelor moderne de predare-învățare, a curricula și a programelor, care devin adaptate la contextul european. Influența este bidirecțională (student – profesor, profesor – student), ceea ce presupune că, pe de o parte, cadrele didactice care au fost implicate în procesul de mobilitate își perfecționează metodele și stilurile de predare, relaționarea cu studenții, îmbunătățesc curricula, iar, pe de altă parte, studenții reîntorși în țară după finalizarea programelor de mobilitate obțin noi cunoștințe și practici și impun o schimbare în ceea ce privește metodele de lucru aplicate de către cadrele didactice universitare care nu au participat la procesul de mobilitate. Treptat acest proces aduce schimbări semnificative în sistemul instituțiilor de învățământ superior, acesta apropiindu-se de standardele europene de calitate în educație.

Nivelul de cunoștințe al studenților și al cadrelor didactice despre oportunitățile de mobilitate academică este destul de redus. Majoritatea participanților afirmă că au auzit despre oportunitatea de a participa la programe de mobilitate de la colegii care au participat anterior la asemenea programe. Deși programele de mobilitate au devenit accesibile studenților și profesorilor începând cu anul 2005, totuși o bună parte din intervievați afirmă că au aflat despre posibilitățile de mobilitate începând doar cu anul 2010.

Mecanismul actual de informare are structura unei *rețele sociale*, astfel încât nivelul de informare este strict dependent de numărul de prieteni/colegi care au participat la programele de mobilitate. Studiul a scos în evidență faptul că mecanismul de informare este unul ineficient, deoarece a defavorizat o mare parte din studenți și cadre didactice competitive care nu au avut relații sau colegi ce ar fi participat anterior la programe de mobilitate. Informația despre programele de mobilitate s-a răspândit cu pași lenți și a favorizat participarea persoanelor care au mai fost implicate în astfel de programe.

Începând cu anul 2010, Oficiul Național Erasmus și departamentele de relații internaționale din instituțiile de învățământ superior dezvoltă un mecanism de informare și sensibilizare a studenților și a cadrelor didactice despre oportunitățile de mobilitate academică. Deși căile de informare sunt similare, domeniile sunt diferite. Oficiul Național Erasmus+ informează studenții despre toate oportunitățile referitoare la mobilitatea academică, în timp ce instituțiile de învățământ superior diseminează doar informații despre programele derulate în baza propriilor acorduri interuniversitare.

Informarea are loc în cadrul unor adunări generale ale studenților și cadrelor didactice, care se desfășoară, de obicei, odată în an. Pentru a asigura participarea activă a studenților și cadrelor didactice la ședințele de informare, reprezentanții departamentelor de relații internaționale din universități postează anunțuri informative pe site-ul universității, mobilizează decanatele în scopul convocării studenților și cadrelor didactice la ședințele de informare, plasează anunțuri pe panouri informative în incinta universităților etc.

Deși sunt utilizate multiple strategii de promovare a mobilității, intervievații preferă să se informeze din surse media și surse personale. Astfel, deosebit de două tipuri de strategii utilizate de studenți și de cadrele didactice:

- *de informare*, informația fiind preluată de pe site-ul instituției,
- *de sensibilizare și conștientizare*, informația și cunoștințele despre experiențele și practicile personale fiind preluate de la colegii/studenții participanți la procesul de mobilitate.

Informația postată pe site-urile universităților este accesibilă pentru majoritatea intervievaților, însă ea nu oferă o claritate privind modul de completare a dosarului, a compartimentelor care sunt mai importante etc. Unii intervievați întâmpină bariere lingvistice în cazul informațiilor afișate în alte limbi (engleză, germană, spaniolă ș.a.). Chiar dacă programele de mobilitate presupun comunicarea în limba nativă, totuși formularul de aplicare trebuie completat în limba engleză. Acest fapt, în opinia respondenților, creează bariere pentru persoanele care nu posedă în deplină măsură o limbă străină.

În opinia respondenților, informarea efectuată de unele departamente de relații internaționale nu este suficientă pentru studenți și nu îi stimulează să aplice la programele de mobilitate academică. Mulți dintre studenți, în special studenții din primii ani de studii și cei din mediul rural, se tem să plece la studii în străinătate. Ei trebuie încurajați de către cadrele didactice, de către studenții care au participat deja la programe de mobilitate, prin discuții individuale, exemple de bune practici, argumente temeinice în favoarea mobilității. În unele situații, cadrele didactice afirmă că este binevenită și insistența sau chiar impunerea studenților de a aplica la programe de mobilitate.

Unii studenți afirmă că informarea studentului trebuie să fie mai atractivă și trebuie să înceapă chiar din primul an de studii. Aceasta trebuie să se realizeze prin diverse căi: informarea on-line prin intermediul site-ului departamentului de relații internaționale, informarea realizată de către cadrele didactice, informarea realizată de către cei care au participat deja la procese de mobilitate.

În viziunea studenților, cea mai eficientă cale de informare este cea realizată de studenții din anii mai mari, care au participat deja la procese de mobilitate. Studenții consideră că informația obținută pe aceste căi va fi cea mai explicită și va încuraja implicarea activă a studenților. Fiecare student implicat în mobilitate ar trebui să fie tutore pentru un student care nu a participat la acest proces. Această conlucrare va contribui la soluționarea mai ușoară a numeroaselor probleme pe care le poate întâmpina un student în procesul de mobilitate: pregătirea dosarului, respectarea strictă a procedurilor de aplicare, proiectarea planului de activitate etc.

Analizând *avantajele mobilității academice*, constatăm că studiile obținute în cadrul programelor de mobilitate sunt calificate de către toți intervievații ca fiind utile și calitative. Majoritatea cadrelor didactice implicate în procesul de mobilitate au valorificat posibilitățile de a lucra în biblioteci și de a avea acces la surse originale de informare. În acest aspect, mobilitatea a contribuit la colectarea de informații complete, necesare pentru dezvoltarea cercetărilor științifice și scrierea tezelor de doctorat. Unii dintre participanții la programele de mobilitate au reușit într-o perioadă relativ scurtă să finalizeze tezele de doctorat. Perioada petrecută în afara țării a contribuit la acumularea experienței de lucru cu studenți și masteranzi, cadrele didactice având posibilitatea de a compara contingentele de studenți din Republica Moldova și din afara țării.

Printre multiplele avantaje ale mobilității, intervievații mai menționează: însușirea unor noi metode de predare-învățare cu accent pe necesitățile și preferințele individuale ale studenților, schimbarea modului de abordare a studentului, diversificarea modalităților de relaționare cu studenții, perfecționarea curriculei universitare, diversificarea căilor de prezentare a materiilor de studiu etc.

Mobilitatea a determinat o schimbare a viziunii cadrelor didactice asupra modului de funcționare a universităților europene, care ar putea servi drept un model pentru instituțiile de învățământ superior din țara de origine. Stilul de promovare a cercetării la nivel de universitate, precum și gradul înalt de implicare a studenților și a profesorilor în cercetare au impresionat o bună parte din intervievați.

Schimbările de viziune ale profesorilor și studenților participanți la mobilitate au avut impact asupra activității propriu-zise a acestora în cadrul instituțiilor de origine. Astfel, după participarea la programele de mobilitate, cadrele

didactice au început să pună în aplicare noi metode de predare, axate pe interactivitate și mai puțin pe expunere; au fost actualizate cerințele înaintate față de studenți, accentul deplasându-se de pe reproducerea informațiilor pe aplicarea acestora în efectuarea sarcinilor caracteristice viitoarelor activități profesionale ale absolvenților.

Aspectul financiar reprezintă un alt avantaj, care încurajează și stimulează participarea la procesele de mobilitate. Valoarea semnificativă a bursei oferite în cadrul programelor de schimb academic este un stimul major atât pentru studenți, cât și pentru cadrele didactice. În medie, studenții beneficiază de o bursă în valoare de 800-1000 euro pe lună, iar cadrele didactice – de o bursă de 1500-2500 euro pe lună. Astfel, participarea în procesul de mobilitate contribuie la soluționarea problemelor financiare și la diminuarea exodului de creieri. Acest fapt este deosebit de important în condițiile în care sărăcia din Republica Moldova și salariile mici ale cadrelor didactice determină creșterea riscului de emigrare atât a studenților, cât și a cadrelor didactice. În acest context, oportunitățile de mobilitate, existente în cadrul universităților, reprezintă un factor de diminuare a fenomenului de emigrare a specialiștilor cu studii superioare și de menținere a interesului cadrelor didactice de a activa în instituțiile de învățământ superior din țară.

În viziunea studenților, mobilitatea academică a contribuit la însușirea unor noi metode de învățare, axate mai mult de conversație și mai puțin pe reproducere. Majoritatea studenților participanți la procesul de mobilitate afirmă că au fost impresionați de felul în care erau predate lecțiile, atât cele teoretice (prelegerile), cât și cele practice (seminarele). Studenții afirmă că stilul de predare era unul diferit de cel practicat de cadrele didactice din instituțiile de învățământ superior din țara de origine. Studenții au accentuat că anumite practici, frecvent utilizate în universitățile de origine (dictarea, povestirea temelor la seminar etc.), în universitățile din străinătate au fost abandonate cu mulți ani în urmă.

Unul dintre factorii care facilitează metodele de predare bazate pe comunicare și discuție constă în dotarea instituțiilor de învățământ cu tehnică multimedia performantă – proiectoare, sisteme computerizate de date, biblioteci on-line ș.a. În opinia intervievaților, accesul la tehnologiile multimedia oferă multiple avantaje: accesibilitatea informațiilor, abordarea aspectelor cazuistice, acumularea unui volum mult mai mare de informații, schimbarea climatului și confortul studentului în cadrul lecțiilor, apropierea între profesor și student etc.

În astfel de condiții, lecțiile sunt calificate de studenți ca fiind mult mai interesante și accesibile din punct de vedere informațional. Informația prezentată în cadrul lecțiilor este amplasată on-line pe o platformă accesibilă tuturor studenților. Studenții au acces gratuit la toate lecțiile (suporturi de curs) predate

de către profesori și consultă aceste informații înainte de a fi discutate în cadrul prelegerilor/seminarelor. Acest fapt oferă posibilități sporite de analiză, interpretare și aplicare a informațiilor teoretice dobândite.

În concluzie, experiența obținută de către studenți în cadrul programelor de mobilitate a dus la schimbări pozitive în întregul sistem de învățământ, studenții promovând noile metode de relaționare cu cadrele didactice, utilizarea unor noi procedee de prezentare a informațiilor în cadrul lecțiilor practice. În opinia studenților, sistemul de învățământ universitar din străinătate este cu mult mai profesionist din punct de vedere didactic și mult mai accesibil din punct de vedere informațional.

Bariere și dificultăți în procesul de mobilitate

Gestionarea procesului de mobilitate, facilitarea procesului de soluționare a multiplelor probleme întâmpinate atât de studenți cât și de cadrele didactice depinde de activitatea și competența departamentelor de relații Internaționale din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Conform cadrului normativ-juridic în vigoare, acestea sunt responsabile de:

- încheierea acordurilor interuniversitare în scopul dezvoltării proiectelor/programelor de mobilitate. Stabilirea specialităților pentru care este posibilă mobilitatea, stabilirea perioadei de mobilitate, anului de studiu pentru care este posibilă mobilitatea etc.;

- informarea studenților și profesorilor privind programele de mobilitate la care pot candida în cadrul instituției. În acest scop sunt organizate adunări anuale de informare, sunt postate informații pe site-ul instituției și sunt difuzate informații în subdiviziunile instituției;

- stabilirea, după caz, a procedurilor de selectare a studenților, care urmează a fi validate de senatele universităților;

- monitorizarea și evaluarea activității studenților și a cadrelor didactice participante la programele de mobilitate, dezvoltate în cadrul instituției;

- consilierea și sprijinirea studenților care candidează la programe de mobilitate în elaborarea dosarului de aplicare și a documentelor necesare de pregătit, compatibilitatea disciplinelor selectate în programele de mobilitate în scopul recunoașterii creditelor academice etc.

În opinia experților, slaba participare a studenților și a cadrelor didactice la programele de mobilitate este determinată de nivelul scăzut de implicare a departamentelor de relații internaționale din instituțiile de învățământ superior. Lipsa competențelor în domeniul promovării mobilității prin conlucrarea cu diverse universități din țară și din străinătate și încheierea acordurilor interuniversitare, slaba gestionare a programelor de mobilitate, necunoașterea

limbilor străine și a computerului, lipsa timpului liber din cauza volumului exagerat de mare de activități didactice etc. sunt doar câțiva din factorii care duc la o slabă implicare a reprezentanților departamentelor în cauză în promovarea proceselor de mobilitate creditară.

Încheierea acordurilor interinstituționale este facilitată, în mare parte, de cadrele didactice care participă activ la conferințe, mese rotunde, training-uri internaționale și care își stabilesc din proprie inițiativă relații de colaborare cu profesori din instituțiile din afara țării. Colaborarea dintre profesori facilitează colaborarea și parteneriatele dintre universități. Astfel, mobilitățile sunt strict dependente de activismul pe plan internațional al cadrelor didactice din țara de origine.

Reprezentanții departamentelor de relații internaționale au nevoie de formare profesională în domeniul comunicării, networking-ului și managementului de proiecte. O astfel de instruire va contribui la o gestionare mai bună a procesului de mobilitate, la implementarea unor modele dedicate de lucru cu studenții și cadrele didactice în procesul de pregătire a dosarelor de mobilitate, la extinderea conlucrării cu instituțiile-gazdă privind stabilirea condițiilor de mobilitate creditară, la încheierea și implementarea de acordurilor interuniversitare.

O altă problemă se referă la numărul mic de studenți străini participanți la mobilitate academică în Republica Moldova. În 2015, în cadrul normativ-juridic din republică a fost introdusă prevederea conform căreia la fiecare 100 de studenți moldoveni implicați în programe de mobilitate academică creditară în afara țării trebuie să corespundă cel puțin 10 studenți străini sosiți în Republica Moldova. Întrucât această prevedere se referă la întreaga țară, fără a face specificații particulare la nivel de fiecare instituție de învățământ superior, ea nu încurajează universitățile din Republica Moldova să atragă studenți din străinătate.

Promovarea mobilității studenților străini contribuie la dezvoltarea unui proces de internaționalizare a instituțiilor de învățământ superior. Evident, are loc un schimb de practici internaționale, care facilitează armonizarea a curricula universitare la programele europene, dezvoltarea capacităților de predare în limbi străine (cel mai des, în engleză), dotarea laboratoarelor cu echipamente moderne.

Majoritatea participanților la studiu au declarat că instituțiile de învățământ superior din Moldova nu au suficiente capacități să elaboreze și să dezvolte cursuri în limba engleză. Studiul a scos în evidență mai mulți factori cauzali: lipsa unei politici instituționale de promovare și stimulare financiară a cadrelor didactice de a preda cursuri în limba engleză, cunoașterea slabă a limbii engleze, lipsa de experiență și frica de predare într-o limbă străină. În opinia cadrelor didactice intervievate, elaborarea unui curs într-o limbă străină cere un efort intelectual foarte mare, întrucât sursele bibliografice consultate sunt diferite de cele utilizate în pregătirea cursului în limba română. Însă normativele în baza cărora se face remunerarea este unul și același indiferent de limba cursului, fapt ce

nu stimulează cadrele didactice să-și prezinte cursurile și în alte limbi. Evident, această abordare demotivează cadrele didactice să studieze limbile străine, să pregătească cursuri ce ar putea fi frecventate de studenții veniți din alte țări.

În opinia experților, managementul universitar trebuie să dezvolte politici de promovare a competitivității, să încurajeze și să promoveze atragerea și menținerea în sistem a unor cadre didactice competente și dedicate profesiei. Managementul universitar ar trebui să pună un accent mai pronunțat anume pe dezvoltarea instituțională și a resurselor umane. Din acest punct de vedere, atât pentru cadrele didactice, cât și pentru studenți sunt necesare training-uri de informare și dezvoltare a capacităților în domeniul managementul proiectelor. Anume în cadrul universităților ar trebui să se asigure o creștere a gradului de conștientizare a oportunitățile existente de mobilitate academică creditară.

În baza cercetărilor efectuate s-a constatat că conlucrarea în domeniul mobilității academice creditare dintre instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova este relativ slabă. În scopul extinderii acestei conlucrări, se consideră necesare organizarea unor evenimente de schimb de experiență și bune practici, intensificarea activităților ce au drept scop conștientizarea și promovarea mobilității academice. Nu în ultimul rând, menționăm necesitatea atragerii unor experți internaționali, care ar împărtăși bunele practici ale universităților din străinătate.

Problemele pe care le întâmpină studenții din Republica Moldova plecați în alte țări diferă în funcție de țara de destinație și de perioada de ședere. Analiza datelor statistice relevă faptul că mai mult de jumătate din studenții moldoveni participanți la programele de mobilitate au preferat să plece în țările din vecinătate sau cu care au existat sau există conexiuni lingvistice și culturale – România, Ucraina, Federația Rusă ș.a. – și mai puțin în țările din Uniunea Europeană. Principalul obstacol – necunoașterea limbilor străine – se întâlnește cel mai des în cazul studenților care provin din mediul rural și al cadrelor didactice care au depășit vârsta de 40 de ani. Totodată, menționăm și faptul că multe persoane din categoriile menționate au început să învețe intens una din limbile de circulație internațională, în special cea engleză.

O altă problemă constă în lipsa abilităților de a perfecta documentele din componența dosarelor de aplicare: scrisorile de motivație, scrisorile de recomandare, CV-urile, planurile de stagii etc. Majoritatea participanților afirmă că întâmpină dificultăți în procesul de colectare a documentelor necesare și la echivalarea creditelor la anumite discipline. Aceste dificultăți sunt determinate de existența diferențelor de curricula universitare și de lipsa de competențe privind analiza și selectarea disciplinelor care pot fi echivalate cu cele predate în țara de origine.

Odată cu extinderea autonomiei universitare, ar trebui extinsă și autonomia studenților. Din acest punct de vedere, sistemul educațional ar trebui să ia

În considerație într-o măsură mai mare necesitățile și preferințele studenților. Acest lucru presupune o reformare a tuturor procedurilor de funcționare și a înseși structurilor interne ale instituțiilor de învățământ, reorientându-le spre extinderea accesului studenților la o autentică mobilitate academică, oferindu-le asistența necesară pentru a participa la acest proces. Însă, în opinia mai multor experți intervievați, unele instituții de învățământ superior din Republica Moldova mai păstrează vechiul format sovietic de relaționare cu studenții. Prin urmare, se cere consolidarea capacităților instituționale prin dezvoltarea de regulamente interne care ar garanta prestarea unor servicii eficiente de asistență a studenților care doresc să participe în programele de mobilitate.

În general, din cauza diferențelor curriculare, creditele obținute de studenții moldoveni în cadrul programelor de mobilitate sunt mai greu recunoscute de universitățile de origine. Pentru a fi promovați în următorul an de studiu, mulți dintre studenții implicați în programele de mobilitate academică sunt nevoiți să susțină restanțe pentru disciplinele care au fost predate în perioada în care se aflau în străinătate. Pentru a evita problemele de acest gen, instituțiile de învățământ superior care sunt deja active în domeniul mobilității academice au început de la schimbarea și ajustarea curriculei universitare la standardele europene, de la promovarea specialităților care existau în universitățile cu care se intenționa dezvoltarea mobilității.

O mare parte din studenții și cadrele didactice care au aplicat pentru programe de mobilitate și-au manifestat nemulțumirea față de lipsa unui mecanism de raportare a criteriilor de selecție. Puțini din cei intervievați cunosc criteriile de selecție și punctajul obținut în cadrul concursului. Lipsa acestor informații reduce capacitatea aplicantului de a-și identifica eventualele punctele slabe și sporește probabilitatea de a fi respins în cadrul programelor ulterioare.

O altă problemă cu care s-au confruntat mai multe cadre didactice se referă la modul de planificare a sarcinii didactice și imposibilitatea de a-și preda cursurile în perioada în care sunt plecate din țară. Chiar dacă există regulamente interne privind planificarea sarcinilor didactice ale angajaților instituțiilor de învățământ superior, în realitate, cadrul didactic care dorește să se implice într-un program de mobilitate nu beneficiază de o reducere a sarcinii respective. În consecință, mai multe cadre didactice sunt nevoite să-și găsească pe cont propriu un înlocuitor sau să-și asume predarea cursurilor în perioadele ce preced sau urmează după mobilitatea propriu-zisă.

Mai mult ca atât, chiar dacă cadrele didactice și-au îndeplinit sarcina didactică și au predat în volum deplin cursurile de care sunt responsabile, ele nu sunt remunerate pentru perioada în care se află în proces de mobilitate. Din aceste considerente, mulți dintre profesori sunt nemulțumiți, unii afirmând că se simt exploatați. Întrucât legea nu permite salarizarea cadrelor didactice în

perioada în care ele sunt în afara țării, mobilitățile academice ar trebui tratate ca activități de formare profesională continuă, prevăzându-se în mod expres detașarea cadrelor didactice în străinătate.

Pentru a evita nesalarizarea profesorilor în perioada de aflare peste hotare, unele instituții de învățământ superior aplică diverse strategii interne. În cazul Universității de Stat din Moldova, profesorii care și-au îndeplinit norma didactică, chiar dacă au plecat în mobilitate, sunt remunerați. Aceștia sunt angajați pentru un număr mai mic de luni dar cu un coeficient mai mare, care să echivaleze cu numărul de ore predate. În cazul mobilității de scurtă durată, unii profesori solicită permisiunea de a preda cursul intensiv și de a fi remunerat corespunzător normei didactice.

În opinia profesorilor, nesalarizarea pentru perioada de aflare peste hotare reprezintă o nedreptate care reflectă politica instituțională și atitudinea angajatorului. O altă problemă identificată de cadrele didactice ține de necompetența și pasivitatea structurilor sindicale care nu promovează și nu susțin mobilitatea academică.

În ce privește durata perioadei de mobilitate academică, se constată că profesorii preferă să se implice în programe de scurtă durată. Principalele cauze ale acestui fenomen sunt: nevoia de a avea grijă de familie, păstrarea locului de muncă, problemele de sănătate etc. Din punctul de vedere al mobilității, obligativitatea de a avea grijă de familie, în special în cazul când ea include și copii mici, reprezintă o constrângere cu care se confruntă mai multe cadre didactice. În consecință, din cauza stereotipurilor ce mai persistă, mai active din punct de vedere al mobilității sunt cadrele didactice de gen masculin, cele cu copii mai mari, cele cu statut de celibatar etc.

Dificultățile pe care le întâmpină studenții în procesul de mobilitate țin mai mult de recunoașterea creditelor obținute, adaptarea la noul loc de studii, inflexibilitatea orarului de studii, necunoașterea sistemelor de instruire asistată de calculator, specificul metodelor de relaționare și învățare academică, limbajul de comunicare etc. Una din dificultățile întâmpinate este și procedura de selectare a cursurilor oferite de universitățile-gazdă, cursuri ce trebuie să corespundă numărului solicitat de credite (30 credite/semestru). În consecință, pentru a putea echivala în universitățile de origine cursurile urmate în străinătate, mai mulți studenți au fost nevoiți să acumuleze în universitățile-gazdă mai multe credite. Un alt aspect ține de inflexibilitatea orarului de studii, care, în opinia studenților din Republica Moldova, este mult mai încărcat și mai obositor.

Constatări și recomandări

Constatarea 1. Promovarea procesului de mobilitate academică creditară începe în anul 2005, odată cu aderarea Republicii Moldova la Procesul Bologna. Politicile naționale de reglementare și promovare a mobilității academice în învățământul superior din Republica Moldova sunt dezvoltate începând cu anul 2014, an în care a fost aprobat „Regulamentul-cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior”. Însă cadrul normativ-juridic reglementează doar procedurile de mobilitate propriu-zise, nu și pe cele de monitorizare și de evaluare a situației de facto în domeniu, fapt ce nu mobilizează instituțiile de învățământ superior să diversifice și să extindă accesul la programele de mobilitate.

Recomandare. Elaborarea unei strategii naționale de promovare a mobilității academice a studenților și cadrelor didactice, precum și a unui plan de acțiuni ce ar stabili ținte explicite de atins, în special de extindere a mobilității și de garantare a accesului la programele de mobilitate.

Constatarea 2. Se atestă lipsa unor date statistice relevante și complete privind evoluția procesului de mobilitate academică creditară. În prezent, nu există rapoarte analitice și date statistice integrate care ar reda evoluția procesului de mobilitate, dificultățile privind participarea studenților și barierele cu care se confruntă cadrele didactice în procesul de mobilitate academică. Nu există statistici naționale în care ar fi identificate categoriile mai puțin active, neatrase încă în procesele de mobilitate, precum și ponderea acestor categorii, dezagregate pe gen, ani de studii, domenii de instruire, specialități etc.

Recomandări. Efectuarea unor studii complexe ce ar avea drept scop identificarea principalelor probleme cu care se confruntă diversele categorii sociale implicate sau neimplicate în procesul de mobilitate academică și identificarea măsurilor ce ar spori participarea tuturor categoriilor de studenți și cadre didactice la programele de mobilitate academică. De asemenea, se recomandă efectuarea de studii periodice privind evoluția atitudinilor studenților și cadrelor didactice față de mobilitatea academică, privind identificarea și anticiparea eventualelor bariere în extinderea mobilității academice creditare.

Constatarea 3. Instituțiile de învățământ elaborează și aprobă regulamente proprii privind organizarea mobilității academice. Astfel, sunt constituite structuri interne specifice pentru susținerea mobilității academice – *departamentele de relații internaționale*. Însă, în pofida existenței unui cadru instituțional și a activităților întreprinse, nivelul de informare a studenților și a cadrelor didactice privind programele existente de mobilitate academică creditară rămâne a fi unul relativ jos.

Recomandare. Diversificarea și extinderea activităților destinate colabora-

torilor departamentelor de relații internaționale din instituțiile de învățământ superior: organizarea de seminare de instruire și formare profesională în domeniul comunicării, al networking-ului, al managementului proiectelor etc. Aceste activități vor contribui la gestionarea mai bună a proceselor de mobilitate, adoptarea unor modele mai eficiente de lucru cu studenții și cadrele didactice la pregătirea dosarelor de mobilitate, extinderea conlucrării cu instituțiile-gazdă privind stabilirea condițiilor de mobilitate creditară, încheierea și implementarea de acorduri interuniversitare.

Constatarea 4. Mai multe universități din Republica Moldova aplică strategii specifice de promovare a mobilității academice: adaptarea curriculumului, dezvoltarea de cursuri noi, diversificarea surselor de informare etc. Însă studiul atestă o slabă conlucrare a instituțiilor moldovenești de învățământ superior, fapt ce nu contribuie la diseminarea practicilor de succes.

Recomandări. Organizarea unor evenimente de schimb de experiență și de bune practici ale instituțiilor de învățământ superior active în domeniul mobilității. Atragerea experților internaționali în facilitarea schimbului de bune practici, acumulate de universitățile străine cu tradiții în domeniul mobilității academice creditare.

Constatarea 5. Mobilitatea academică creditară facilitează stabilirea unor relații interpersonale de cooperare, fapt ce duce la creșterea accesului la informațiile referitoare la modul de aplicare la programele de mobilitate. Creșterea gradului de informare și de conștientizare a importanței acesteia de către toți actorii implicați în proces contribuie la extinderea categoriilor de aplicanți și la creșterea numărului de beneficiari ai programelor de mobilitate.

Constatarea 6. Cadrele didactice care participă activ la conferințe, mese rotunde, training-uri internaționale etc. își dezvoltă din proprie inițiativă relații de colaborare cu profesorii instituțiilor-gazdă din afara țării și contribuie semnificativ la încheierea acordurilor interinstituționale. În ansamblu, amploarea procesului de mobilitate academică creditară depinde într-o măsură decisivă de activismul cadrelor didactice detașate în instituțiile-gazdă din alte țări.

Recomandare. Elaborarea unor politici instituționale de dezvoltare umană prin încurajarea și stimularea participării cadrelor didactice și de conducere la programele de mobilitate.

Constatarea 7. Principalele efecte benefice ale mobilității constau în creșterea calității studiilor prin perfecționarea metodelor de predare-învățare-evaluare, modernizarea curriculumului, armonizarea programelor de studii cu cele europene, actualizarea materiilor predate în universități. În ansamblu, mobilitatea academică creditară creează premise pentru aderarea învățământului universitar din Republica Moldova la Spațiul European al Învățământului Superior.

Constatarea 8: Nivelul de cunoaștere de către studenți și de către cadrele didactice a oportunităților de mobilitate academică creditară mai rămâne a fi unul relativ jos. În ansamblu, mecanismul actual de informare se bazează mai mult pe rețelele sociale informale și mai puțin pe structurile instituționale existente. În consecință, nivelul de informare al unui student sau al unui cadru didactic referitor la oportunitățile de mobilitate depinde mai mult de numărul de prieteni și colegi care au participat la astfel de programe și, mai puțin, de acțiunile întreprinse de structurile instituționale formale. Informația despre programele de mobilitate se răspândește, în principal, prin canale de tipul „de la om la om”, fapt ce duce la formarea unor comunități închise. Membrii unor astfel de comunități se înscriu repetat în programele de mobilitate, diminuând astfel șansele celor neinițiați de a participa la ele.

Recomandare. Diversificarea de către departamentele de relații internaționale a căilor de informare a grupurilor-țintă, antrenarea studenților și cadrelor didactice care au participat la mobilități academice în oferirea de suport candidaților fără experiență.

Constatarea 9. Majoritatea instituțiilor de învățământ superior nu au capacități de elaborare și predare a cursurilor de specialitate în limbi de circulație internațională. Studiul a scos în evidență mai mulți factori cauzali: lipsa unei politici instituționale de promovare și stimulare financiară a cadrelor didactice care predau cursuri în limbi străine; cunoașterea insuficientă a limbilor străine atât de către cadrele didactice, cât și de studenți; lipsa de experiență; frica de a preda într-o limbă străină ș.a.

Recomandări. Dezvoltarea unor politici instituționale de promovare a meritocrației și competitivității, de atragere a cadrelor didactice competente și devotate profesiei.

Constatarea 10. Promovarea mobilității studenților străini contribuie la dezvoltarea unui proces de internaționalizare a instituțiilor de învățământ superior. Are loc un schimb de practici internaționale, fapt ce duce la racordarea programelor oferite de universitățile moldovenești la cele ale universităților europene, la dezvoltarea capacităților de predare în limbi străine, la dotarea laboratoarelor cu echipamente moderne. Totodată, procesul de internaționalizare a programelor de studii este uneori încetinit prin punerea nejustificată în prim-plan a „specificului” învățământului universitar moldovenesc, prin exagerarea particularităților pieței locale de muncă, prin tentative inoportune de a diminua mobilitatea cu argumente de genul „statul îi învață, deci ei trebuie să rămână în țară”.

Recomandări. Racordarea programelor de studii oferite de instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova la cerințele pieței internaționale de

muncă. Diversificarea programelor de formare profesională inițială, creșterea ponderii cursurilor oferite în limbile de circulație internațională. Deschiderea în universitățile din Moldova a specialităților ce există în universitățile străine cu care se intenționează încheierea unor acorduri de mobilitate academică creditată. Mobilizarea opiniei publice în favoarea unui învățământ superior deschis, bazat pe valorile europene.

Constatarea 11. Lipsa unor mecanisme de diseminare a criteriilor de selecție și de raportare a rezultatelor concursurilor de selecție a participanților la programele de mobilitate reduce capacitatea candidaților de a-și identifica eventualele puncte slabe și crește probabilitatea ca ei să fie respinși în cadrul programelor ulterioare.

Recomandare. Asigurarea transparenței în procesul de selecție a cadrelor didactice și a studenților care au aplicat la programe de mobilitate. Publicarea unor analize ale proceselor de depunere și de selectare a candidaților.

Constatarea 12. În ansamblu, cadrele didactice preferă programele de mobilitate de scurtă durată. Cauzele acestui fenomen sunt: nevoia de a avea grijă de familie, păstrarea locului de muncă, problemele de sănătate etc. În consecință, mai active din punct de vedere al mobilității sunt cadrele didactice de gen masculin, cu copii mari, celibatarii. Cunoașterea limbilor de circulație internațională, în special a limbii engleze, reprezintă un factor decisiv în luarea deciziilor privind participarea la procesele de mobilitate academică.

Recomandare. Dezvoltarea unor politici instituționale de creștere a gradului de acces al cadrelor didactice care întâmpină dificultăți în procesul de mobilitate: granturi pentru persoanele căsătorite, păstrarea locului de muncă și a cursurilor predate, cursuri intensive de studiere a limbilor moderne.

Armenia

Introducere

Programele educaționale de mobilitate creditară și programele de schimburi academice derulate în cadrul Procesului de la Bologna au fost lansate în Armenia începând cu anul 2005. Sistemul de la Bologna a susținut seria de reforme demarate în sistemul educațional și, cel mai important aspect, a creat terenul pentru programele de mobilitate creditară dintre Armenia și diferite țări din Europa. Pe de altă parte, rezultatele acestor programe n-au fost însumate în niciun raport de evaluare sau monitorizare. Astfel, interesul crescând al diferitor actori relevanți de a se implica în asemenea programe urgentează necesitatea de evaluare a experiențelor anterioare pentru a eficientiza programele viitoare.

Actualele documente de politici care abordează problema mobilității creditare în Armenia se axează pe problemele și provocările cu care se confruntă în mod general studenții, cadrele didactice și academice din instituțiile de învățământ superior în procesul de aplicare și de implementare a programelor de schimburi academice în străinătate. Plus la aceasta, există recomandări de politici care au fost formulate în baza rezultatelor cercetării. Proiectul se axează pe reflecții asupra profilului educațional al unei țări în contextul mobilității creditare.

Cercetarea s-a bazat pe analiza datelor calitative și cantitative. Aceasta a inclus două focus-grupuri cu participarea studenților implicați în mobilitatea academică, a reprezentanților diferitor ONG-uri, a tinerilor specialiști și a experților, precum și 17 interviuri în profunzime cu actori relevanți din domeniul educației (10 profesori de la șase universități, 2 studenți, 2 cadre administrative universitare, 3 reprezentanți ai Ministerului Educației).

De rând cu alte materiale, au fost utilizate datele statistice disponibile pentru a examina experiențele din trecut și a identifica tendințele curente. Au fost utilizate arhivele universităților din Armenia, portalurile oficiale ale Ministerului Educației, datele statistice ale Oficiului National Erasmus+ din Armenia și alte surse Internet oficiale ale serviciilor statistice și ale organizațiilor pentru mobilitate educațională din Armenia. În plus la cercetarea documentară, în urma analizei conținutului rundei de interviuri semistructurate și a întrunirilor neformale, au fost identificate dovezi factuale referitoare la mobilitate.

Cele două focus-grupuri au urmărit scopul de a identifica oportunitățile și provocările prin care trec studenții la nivel personal pe durata studiilor peste hotare în cadrul proiectelor de mobilitate creditară. Focus-grupurile au cuprins atât studenți armeni, cât și studenți internaționali participanți la programe de mobilitate creditară.

Contextul național al mobilității creditare

Învățământul superior din Armenia se află în prezent sub presiunea reformelor și a oportunităților de dezvoltare. Odată cu lansarea sistemului de la Bologna, Guvernul Armeniei, Ministerul Educației și Științei și instituțiile de învățământ superior se axează pe instituirea unui sistem de studii din două cicluri, a sistemului de transfer și acumulare a creditelor și a sistemului de supliment la diplomă, pe consolidarea programelor de studii de doctorat, ca o punte între învățământul superior și spațiul cercetărilor științifice, pe crearea unui organ de recunoaștere și a unei agenții naționale de asigurare a calității. Toate aceste instrumente constituie un suport direct pentru mobilitate.

Oportunitățile de mobilitate creditară sunt în special coordonate de instituțiile de învățământ superior în conformitate cu legislația referitoare la programe. Articolul 21 al Legii Republicii Armenia cu privire la învățământul superior și postuniversitar prevede că mobilitatea academică este continuarea studiilor actorului respectiv sau perfecționarea profesională într-o altă instituție de învățământ în vederea extinderii studiilor sau a cercetării prin mobilitate academică, a ridicării calificării. În dependență de scopul sau de perioada programului, acesta poate fi implementat pe parcursul unei anumite perioade de timp (numită mobilitate) sau poate fi unul major (transfer).

Odată cu implementarea sistemului ECTS în toate universitățile din Armenia, programele de transfer și mobilitate au devenit mai ușoare și mai accesibile pentru actorii interesați. Acest fapt a constituit un prim pas spre armonizarea curriculumului cu cele propuse de universitățile europene, ceea ce a creat terenul pentru evaluarea și transferul rezultatelor educaționale ale studenților din țară și a celor internaționali dintr-o instituție de învățământ în alta.

Proiectele de mobilitate creditară au fost implementate pentru prima dată în cadrul programelor TACIS și TEMPUS. În prezent, Erasmus+ este programul principal în acest domeniu. La fel, există diverse acorduri interuniversitare cu privire la programele de mobilitate sau alte acorduri interstatale.

Înainte de programul Erasmus+, Armenia a fost inclusă într-o altă nișă pentru cooperare externă în cadrul programului Erasmus Mundus. Astfel, începând cu anul 2007, unele universități din țară beneficiau de oportunități de programe de schimb, deși la o scară foarte limitată. Această nișă pentru cooperare externă a fost explorată până în anul 2012. Ulterior, a fost lansat programul de mobilitate Erasmus Mundus Action 2. Acest program a fost deja finalizat.

Schimburile de studenți sau de cadre universitare s-au bazat în special pe acordurile bilaterale dintre universități și actorii respectivi. În trecut, universitățile din Europa trebuiau să încheie acorduri cu universități din Armenia, într-un format de consorțiu, privind cooperarea în vederea găzduirii și trimiterii studenților și a cadrelor administrative sau academice.

Prima rundă de solicitări pentru actualul program a fost lansată în 2014, iar țările Parteneriatului Estic nu au participat, deoarece mai existau încă multe puncte neclarificate în legătură cu participarea țărilor nemembre ale UE. În acest an însă, multe universități au semnat acorduri bilaterale cu universități europene, prin urmare ne așteptăm ca în runda următoare să fie implementate mai multe programe.

În ce privește rezultatele din trecut, Ministerul Educației încuraja în special cooperarea directă între universități. Conform statisticilor, aproximativ 10% din profesorii universitari și studenții participă anual la proiecte de mobilitate. Ministerul colaborează cu 30 de țări în baza acordurilor, contractelor, memorandumurilor de înțelegere semnate în cadrul diferitor proiecte. De exemplu, acordul bilateral dintre Guvernul Republicii Armenia și Guvernul Republicii Bulgaria pentru perioada 2007-2009, semnat în 2006, stipula că universitățile din Bulgaria vor oferi anual locuri în bază de bursă. Un alt contract semnat între Guvernul României și Guvernul Republicii Armenia cu privire la cooperarea în domeniul educației și științei pentru perioada 2006-2010 prevedea oferirea a 8 locuri pentru studii de licență și masterat și o bursă pentru studii postuniversitare pentru studenții armeni. Din partea Republicii Cehe sunt acordate anual burse oferite de universități sau burse de studii postuniversitare pentru 1-2 persoane. Bursa Consiliului Republicii Slovacia este acordată anual pentru 1-2 studenți din învățământul universitar sau postuniversitar.

Universitatea de Stat din Erevan și Universitatea de Stat de Economie din Armenia sunt cel mai activ implicate în programele de schimburi de mobilitate academică și creditară. La Universitatea de Stat din Erevan au fost implementate 18 programe TEMPUS și 12 programe în cadrul Erasmus Mundus, așa ca EMBER, ALRAKIS, BACKIS, ELECTRA, WEBB și IANUS.

Programele de mobilitate creditară la Universitatea de Stat de Economie din Armenia sunt Erasmus+ și cele bazate pe cooperarea interuniversitară. Programul principal pentru profesorii universitari a fost GUDP, care în ultimii 3 ani nu a beneficiat de finanțare. Studenții aplică în special pentru DAAD – 7-8 studenți au participat la Universitatea de Vară DAAD. În 2015, Universitatea a avut 7 proiecte finanțate de programul Erasmus+, inclusiv 11 mobilități externe pentru studenții săi și gazdă a 2 studenți.

În ultimii ani, studenți din Grecia, de la două universități din Polonia, de la două universități din România și de la o universitate din Estonia au fost găzduiți de Universitatea de Stat de Economie din Armenia. Totodată, 2 membri ai personalului administrativ și 8 cadre didactice au participat la mobilități în străinătate și patru cadre didactice străine au fost găzduite de universitate. Plus la aceasta, 1 persoană a fost trimisă peste hotare în cadrul programului Fulbright.

Universitatea Pedagogică de Stat Vanadzor este cea mai mare gazdă pentru programele de schimb Erasmus Mundus din regiune.

Mai există și numeroase alte programe de schimb și mobilitate pentru care studenții și profesorii pot aplica în mod individual. Principalele universități europene care susțin studenții din Armenia cu burse complete sunt Colegiul Europei, Universitatea Central Europeană, Universitatea din Tartu, University College London etc. Aceste universități oferă în fiecare an academic burse speciale destinate studenților din Armenia.

În concluzie, Armenia întreprinde pași susținuți în vederea promovării programelor de mobilitate creditară atât pentru studenții armeni, cât și pentru studenții străini. Există prevederi legale care creează terenul pentru mai multe oportunități destinate acestor actori.

Obstacole, lacune și provocări ce țin de mobilitatea creditară

În Armenia, datele statistice privind mobilitatea creditară au fost colectate în cadrul Universității din Erevan, însă acestea ne permit să constatăm unele tendințe generale. Tabelul de mai jos reflectă principalele tendințe, evoluții și caracteristici ale mobilității creditare a studenților și cadrelor didactice din Armenia.

Tabelul 2. Studenți/profesori armeni (inclusiv programele de mobilitate și acordurile bilaterale de cooperare dintre Universitatea de Stat din Erevan și instituțiile de învățământ superior)

Indicatori	2009-2010	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Schimburi educațional-științifice, studenți	144	163	184	152
Schimburi educațional-științifice, pe specialități – studenți				
<i>Matematică și tehnologii</i>	12	2	8	6
<i>Informatică și matematică aplicată</i>	12	13	11	15
<i>Fizică</i>	9	5	6	3
<i>Radiofizică</i>	0	3	4	1
<i>Chimie</i>	6	3	4	3
<i>Biologie</i>	4	3	5	3
<i>Psihologie și filosofie</i>	3	6	8	2
<i>Sociologie</i>	11	9	2	1
<i>Geologie și geografie</i>	5	6	11	18
<i>Economie</i>	7	7	10	9
<i>Jurisprudență</i>	1	14	2	7
<i>Jurnalism</i>	0	3	2	8
<i>Istorie</i>	2	16	8	6

Indicatori	2009-2010	2011-2012	2012-2013	2013-2014
<i>Filologie armeană</i>	2	1	1	0
<i>Filologie rusă</i>	1	7	7	0
<i>Teologie</i>	0	0	0	1
<i>Relații internaționale</i>	12	31	37	36
<i>Filologie romano-germanică</i>	13	8	20	30
<i>Studii orientale</i>	30	8	16	3
Schimburi educațional-științifice, după țara de destinație – studenți				
<i>Țări ale UE</i>	55	72	87	63
<i>SUA</i>	11	3	15	10
<i>Țări membre ale CSI</i>	40	76	69	71
<i>Alte</i>	38	12	13	8
Schimburi educațional-științifice, pe specialități – cadre didactice/ academice				
<i>Matematică și tehnologii</i>	5	17	8	4
<i>Informatica și matematică aplicată</i>	6	6	8	4
<i>Fizică</i>	29	38	44	4
<i>Radiofizică</i>	7	6	10	41
<i>Chimie</i>	11	16	17	13
<i>Biologie</i>	31	33	36	9
<i>Psihologie și filosofie</i>	16	19	11	30
<i>Sociologie</i>	14	30	20	7
<i>Geologie și geografie</i>	3	18	13	6
<i>Economie</i>	10	4	2	8
<i>Jurisprudență</i>	15	20	12	4
<i>Jurnalism</i>	2	4	5	3
<i>Istorie</i>	17	22	20	18
<i>Filologie armeană</i>	2	4	6	2
<i>Filologie rusă</i>	5	5	3	6
<i>Teologie</i>	3	9	5	7
<i>Relații internaționale</i>	7	6	18	14
<i>Filologie romano-germanică</i>	7	16	18	14
<i>Studii orientale</i>	18	20	13	11
Schimburi educațional-științifice, după țara de destinație – cadre didactice/ academice				
<i>Țări ale UE</i>	135	164	159	102
<i>SUA</i>	25	17	14	17
<i>Țări membre ale CSI</i>	75	103	137	73
<i>Alte</i>	29	41	19	14

Numărul total de studenți și cadre didactice din instituțiile din alte țări care au făcut studii sau au predat/și-au făcut stagiul în instituțiile din Armenia în cadrul mobilității academice este constant în perioada 2009-2014 și este mult mai mare, comparativ cu numărul studenților și profesorilor din Armenia implicați în programe de mobilitate în afara țării. Tendințele mobilității creditare în Armenia din alte țări sunt reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 3. Studenți/cadre didactice și academice internaționale (inclusiv programe de mobilitate și acorduri bilaterale de cooperare dintre Universitatea de Stat din Erevan și instituțiile de învățământ superior)

Indicatori	2009-2010	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Schimburi educațional-științifice, studenți	383	316	362	376
Schimburi educațional-științifice, pe specialități – studenți				
<i>Informatică și matematică aplicată</i>	18	11	13	14
<i>Fizică</i>	4	4	5	5
<i>Matematică și tehnologii</i>	5	1	1	1
<i>Chimie</i>	15	15	16	18
<i>Biologie</i>	8	5	7	7
<i>Istorie</i>	13	6	12	20
<i>Economie</i>	57	40	41	35
<i>Psihologie și filosofie</i>	10	9	6	10
<i>Filologie armeană</i>	42	29	18	18
<i>Jurnalism</i>	11	12	14	15
<i>Filologie rusă</i>	9	6	5	17
<i>Studii orientale</i>	18	8	9	14
<i>Filologie romano-germanică</i>	15	16	24	22
<i>Jurisprudență</i>	45	38	50	52
<i>Relații internaționale</i>	64	73	68	73
<i>Geologie și geografie</i>	9	11	16	18
<i>Sociologie</i>	9	3	1	2
<i>Departamentul pentru pregătirea studenților străini/Centrul educațional internațional</i>	28	29	56	34
<i>Radiofizică</i>	3	0	0	1
Numărul studenților, pe an de studii				
1	83	95	123	114
2	68	53	65	64
3	86	41	53	57
4	89	59	41	52
5	5	6	0	0

Indicatori	2009-2010	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Master				
1	21	47	18	37
2	31	15	62	52
Schimburi educațional-științifice, după țara de destinație – studenți				
CSI	308	268	290	288
Alte	75	48	72	88

În pofida tendinței pozitive a numărului de studenți și cadre universitare care aplică pentru programe de mobilitate, există încă numeroase probleme care împiedică acest proces.

Prima și cea mai importantă problemă costă în lipsa informării actorilor relevanți despre programe. În mod general, toate informațiile despre oportunitățile de mobilitate creditară sunt difuzate în special de departamentele responsabile de relațiile internaționale prin intermediul portalurilor web oficiale ale universităților, precum și al paginilor universităților pe rețelele de socializare. De rând cu aceasta, portalul Erasmus+ și alte portaluri informative cu caracter științific (www.armacad.info, www.armscoop.com) distribuie informația respectivă în cadrul rețelelor lor. Cu toate acestea, informația nu ajunge la toți actorii relevanți și chiar dacă ajunge la o parte din ei, de obicei informația respectivă rămâne în capitală, cu foarte mici excepții.

O altă problemă importantă constă în incompatibilitatea curriculumurilor. Această problemă este semnificativă, deoarece uneori studenții nu pot beneficia de oportunitățile de mobilitate creditară anume din acest motiv. În pofida realizărilor considerabile obținute în acest domeniu după lansarea sistemului de la Bologna, mai rămân încă multe lacune. De exemplu unul din cele mai importante cursuri ale oricărui program academic – metodologia cercetării – nu face parte din programul de studii al universităților americane.

Alte probleme au un caracter mai mult tehnic și normativ. Una din acestea este prevederea care stipulează că studenții din anul întâi și cei din ultimul an de studii nu pot aplica pentru proiecte de mobilitate, precum și faptul că diferența de credite a studenților care revin după o mobilitate nu poate depăși 20 ECTS. Plus la aceasta, mai există o problemă specifică Armeniei, care se referă la studenții de sex masculin – chiar dacă tinerii sunt acceptați într-un program, dacă ei au vârsta de recrutare (18-27 ani) și încă nu au satisfăcut serviciul militar, cazurile lor urmează a fi discutate la nivel guvernamental pentru a li se acorda permisiunea de a pleca la studii peste hotare.

Dacă examinăm mobilitatea cadrelor universitare, problema principală cu care se confruntă aceștia este vârsta și bariera lingvistică. Majoritatea profesurilor au făcut studii în perioada sovietică, motiv pentru care mulți dintre ei nu cunosc nicio limbă străină.

O altă provocare majoră pentru studenții care aplică pentru programe de mobilitate este birocrăția din universități și corupția. Acestea blochează diseminarea informației despre programele disponibile, păstrând-o în sânul uniunilor de studenți ori creează obstacole pentru studenții care au fost deja selecționați pentru participare la un program de mobilitate creditară.

Procedurile complicate de acordare a vizelor cetățenilor Armeniei constituie o altă barieră pentru studenții și cadrele academice care doresc să urmeze un program de mobilitate creditară. Trebuie de menționat că această problemă a fost abordată în ultimii ani în contextul procesului de facilitare a regimului de vize dintre UE și Armenia.

Studenții internaționali care doresc să vină în Armenia în cadrul mobilităților se confruntă cu probleme similare. Bariera lingvistică și incompatibilitatea curriculumurilor sunt problemele majore. La unele universități din Armenia nu există cursuri în limba engleză.

Toate lacunele și obstacolele pot fi depășite datorită motivației puternice a actorilor relevanți implicați în acest proces. Deja vedem tendințe pozitive în mai multe domenii ale mobilității creditare.

Concluzii și recomandări

Armenia a întreprins pași importanți în vederea promovării oportunităților de mobilitate creditară. Guvernul a modificat legislația și reglementările și a lansat reforme în contextul Procesului de la Bologna, pentru a asigura standarde universitare compatibile între universitățile armenice și cele europene.

Procesul este încă în derulare și, în mod natural, mai are încă multe lacune. Aceste lacune includ lipsa informației, bariere lingvistice, diferențe ce țin de legislația armeană și reglementările specifice, incompatibilitatea curriculumurilor etc.. În pofida acestora, în domeniul în cauză au fost obținute multe realizări și tendințele sunt în general pozitive.

Pentru a face față obstacolelor menționate în studiu, în Armenia ar trebui întreprinse următoarele măsuri:

- sporirea nivelului de informare a tuturor părților eligibile despre oportunitățile de mobilitate academică;
- reformarea curriculumului sistemului educațional din Armenia în concordanță cu standardele europene;

- crearea unui sistem de schimb de experiență între persoanele implicate în programele de mobilitate;
- acordarea suportului pentru studenți, cadrele academice și administrative în procesul de aplicare;
- identificarea modalităților și a mijloacelor de echipare a persoanelor interesate de programele de mobilitate cu abilitățile și cunoștințele necesare pentru a aplica la aceste programe;
- sporirea capacității universităților de a participa la programele de mobilitate creditară.

Ucraina

Cadrul normativ-juridic în domeniul mobilității creditare

În timp ce mobilitatea gradelor academice este un fenomen răspândit printre studenții din Ucraina², condițiile necesare pentru dezvoltarea mobilității creditare au fost create nu demult. Legislația care era în vigoare până în anii 2014-2015 punea multe obstacole în calea realizării depline a mobilității creditare. Unele standarde referitoare la învățământul superior reglementau în mod excesiv conținutul programelor universitare, determinând lista disciplinelor necesare și conținutul lor tematic. În asemenea condiții, studenții erau nevoiți să-și ia concediu sabatic pentru a putea participa la mobilități creditare. La întoarcere, creditele obținute peste hotare erau rareori recunoscute. Normele regulatorii privind finanțarea publică stăteau în calea mobilității creditare între universitățile ucrainene. Acestea făceau dificil transferul de la o universitate din Ucraina către alta pentru perioada de participare la mobilitatea creditară.

După emiterea noii legi cu privire la învățământul superior (septembrie 2014) și a modificărilor ulterioare în cadrul juridic, universitățile ucrainene, studenții și cadrele didactice dispun de mai multe oportunități de realizare a mobilității creditare. În primul rând, standardele învățământului nu mai stabilesc lista disciplinelor obligatorii în programele universitare. Noile standarde pot reglementa doar anumite rezultate ale instruirii, oferindu-le universităților o autonomie mai largă în formarea conținutului academic al programului, menit să asigure atingerea acestor rezultate. În al doilea rând, Sistemul European de Credite Transferabile și conceptele sale de bază au fost integrate la nivel legislativ în noua lege cu privire la învățământul superior. Înseși conceptele de mobilitate a gradelor și de mobilitate creditară au fost introduse la nivel legislativ. În al treilea rând, studenților li s-a oferit posibilitatea garantată de alegere a disciplinelor pentru nu mai puțin de 25% din totalul creditelor ECTS din programul lor de învățământ. Ulterior, ponderea creditelor ECTS a fost stabilită la 30 ore în loc de 36 ore, fapt care a apropiat cifra pentru un credit ECTS ucrainean de numărul mediu de ore pentru un credit în Spațiul European al Învățământului Superior. În plus, legea prevede că recunoașterea cursurilor urmate se bazează pe rezultatele instruirii obținute de către student pe durata participării la mobilitatea creditară și rezultatele prevăzute de universitate pentru programul constant de învățământ al studentului.

---

² În total, 47 724 de cetățeni ucraineni (mai mult de 2% din totalul studenților din Ucraina) care au studiat în universități din străinătate în anul academic 2013/2014, conform datelor Centrului CEDOS.

Învățământul superior din Ucraina a trecut printr-un val de mobilitate creditară internă forțată în anii 2014-2015, când câteva mii de studenți au fost transferați din teritoriile temporar ocupate din partea de est a Ucrainei, Crimeea și Sevastopol la alte universități ucrainene, cu recunoașterea deplină a rezultatelor anterioare ale instruirii. Pentru acești studenți au fost eliminate toate obstacolele legislative referitoare la transferul finanțării publice pentru a asigura mecanismele de ajustare operațională. Astfel, ocuparea teritoriului ucrainean a determinat înlăturarea barierelor juridice în calea întreținerii financiare a mobilității creditare interne.

La acest moment, unica problema nereglementată juridic este interdicția de finanțare publică a studiilor în universitățile ucrainene pentru participanții străini la mobilitatea creditară. Unica opțiune este de a susține mobilitatea creditară prin intermediul fondurilor deținute de universități. Aceste circumstanțe limitează admiterea studenților străini în universitățile din Ucraina în cadrul programelor de mobilitate creditară. În practică, străinii studiază în universitățile ucrainene în baza proiectelor de mobilitate creditară finanțate prin granturi de peste hotare.

Date privind mobilitatea creditară

Până nu demult, în Ucraina nu se efectua colectarea amplă a datelor statistice privind mobilitatea creditară în toate cele 400 de instituții de învățământ superior și filialele acestora. Ministerul Educației și Științei din Ucraina a lansat prima colectare de date de acest gen în luna decembrie 2015. Rezultatele vor fi prezentate nu mai degrabă de februarie-martie 2016.

În prezent, sunt disponibile informații privind numărul participanților la programele străine de schimburi cu universitățile ucrainene în cadrul acordurilor bilaterale. Totodată, aceste programe nu oferă o viziune completă asupra mobilității creditare. Studenții străini au studiat în domeniul educațional *Inginerie, producere și construcții, conform ISCED-2011*. Jumătate din ei au venit din țările ex-sovietice și au studiat în limba rusă. O altă jumătate erau din Asia și Africa și au studiat în limba engleză.

Tabelul 4. Numărul total de studenți străini care au participat la programe de mobilitate academică și au studiat în Ucraina în cadrul acordurilor bilaterale dintre universități în anul academic 2014-2015

Anul de studii	BA-I	BA-II	BA-III	MA-I	MA-II
Număr	117	151	16	6	4

Biroul Erasmus+ are propriile statistici, conform cărora în Ucraina au studiat 107 studenți străini (participanți la programele de mobilitate creditară în anul 2015). De asemenea, 166 de cadre universitare din străinătate au participat la programele de mobilitate creditară din universitățile ucrainene.

Conform datelor Oficiului Erasmus+ din Ucraina, în jur de 2 000 de ucraineni au beneficiat de burse de studii, instruire și predare în Europa în perioada 2004-2014 în cadrul programului Erasmus Mundus al Uniunii Europene. Prin urmare, studenții și profesorii ucraineni participă tot mai intens la proiectele Erasmus+ (Erasmus Mundus).

Tabelul 5. Numărul total de studenți și cadre universitare din Ucraina, care au participat la programul Erasmus

Programul	Studenți	Cadre universitare
2010 (Erasmus Mundus)	117	39
2015 (Erasmus+)	896	492

Totodată, acestea nu sunt date complete privind participarea ucrainenilor la programele de mobilitate creditară. Dat fiind faptul că în anul 2014 lista posibilităților de programe de mobilitate către statele UE număra câteva zeci, se poate spune că numărul studenților, profesorilor și cadrelor universitare din Ucraina implicate în mobilitatea creditară este mult mai înalt.

Cunoștințe și atitudini față de mobilitatea academică creditară³

Profesorii care nu participă la activitatea oficiilor internaționale ale universităților dispun doar de noțiuni fragmentare despre mobilitatea creditară. De regulă, ei cunosc despre existența unor asemenea programe, însă nu știu exact cum ele funcționează. Situația este mai bună la Universitatea Națională „Kyiv-Mohyla Academy” (NaUKMA) și la Universitatea de Stat din Sumy. Profesorii din aceste instituții dispun de experiență proprie de participare la un program internațional și le ajută mult studenților lor. Ei cunosc anumite programe sau granturi specifice pentru studii și dispun de suficiente informații privind modalitatea de participare la acestea.

Oficiile internaționale, organizațiile de parteneriat, Facebook, întâlnirile cu participanții la programele internaționale sunt sursele principale de informații pentru profesori. Majoritatea dintre ei consideră că este important ca studenții să facă rost ei înșiși de asemenea informații, însă unii dintre ei cred că universitatea trebuie să fie totalmente responsabilă de informarea studenților despre oportunitățile disponibile.

Comunicarea cu oficiile internaționale nu a fost stabilită pretutindeni. Unii profesori se plâng că studenții nu sunt informați și că le lipsește experiența de mobilitate.

Pe de altă parte, oficiul internațional al Universității de Stat din Sumy face tot ce-i stă în puteri. Respondenții au menționat că acest oficiu încearcă să implice în programele de mobilitate nu doar studenții universitari și cei post-universitari, dar și cadrele didactice și administrative. Acest oficiu a instituit un mecanism de schimb de informații, care implică existența unui serviciu special al consiliului studentesc, pagini în mediile de socializare, expedieri poștale, un sediu central, prezentări, evenimente, publicitate și portal web. În topul tuturor acțiunilor este faptul că oficiul internațional de la Universitatea de Stat din Sumy încearcă să pregătească studenții pentru participare la programele internaționale: întocmește lista candidaților selectați pentru programe, ajută la perfectarea și analiza setului de documente, efectuează traducerile necesare, oferă consultații privind managementul banilor și oferă oportunități de testare TOEFL. Comunicarea nu se oprește atunci când studentul se află peste hotare, el poate beneficia în continuare de ajutor la rezolvarea unor probleme curente.

---

³ Constatările ulterioare se bazează pe studii calitative efectuate printre studenți, cadre universitare, oficii internaționale, cadre administrative și funcționari ai Ministerului Educației și Științei.

Atitudini față de mobilitatea academică creditară

Majoritatea profesorilor consideră că universitățile din Ucraina prestează studii de o calitate mai slabă, comparativ cu studiile europene. Unul dintre motivele invocate de ei este formalitatea studiilor din Ucraina, care includ prea multă teorie și nu corespund criteriilor pieței muncii, ceea ce este diferit de studiile din Europa. Totodată, nu toți împărtășesc o asemenea opinie: unii dintre profesorii Universității Naționale “Kyiv-Mohyla Academy” (NaUKMA) cred că studiile la Universitatea lor sunt mai bune, decât în unele Universități europene. Profesorii de la NaUKMA cred că datorită politicii educaționale deschise și progresive, situația la universitatea lor e întrucâtva mai bună, decât la altele. Unul din respondenți a sugerat de a obliga universitățile să-i înroleze pe majoritatea studenților lor în programe de schimburi educaționale, cel puțin pe durata unui semestru, pentru a extinde practica mobilității creditare.

Evaluând influența mobilității creditare asupra studenților, profesorii au accentuat faptul că studenții revin mai exigenți. Ei au o atitudine mai critică față de sistemul educațional din Ucraina. Majoritatea studenților care au participat la programe de mobilitate au devenit ulterior unii dintre cei mai buni absolvenți. Unii profesori au menționat că ar dori ca acești studenți să devină profesori, pentru a putea aplica în practică experiența acumulată în alte țări. Totodată, unii profesori consideră că studenții au participat la mobilitatea creditară fiind atrași nu de studiile de o mai bună calitate, ci de posibilitățile de a-și găsi un loc de muncă și a rămâne peste hotare.

Profesorii consideră că mobilitatea creditară se extinde în Ucraina și are șansa de a deveni o practică generală. Această extindere este influențată și de schimbările legislative. Acestea nu o garantează completamente, deoarece, în virtutea autonomiei universităților, mult depinde de înseși universitățile.

Finalmente, profesorii împărtășesc ideea de mobilitate în interiorul Ucrainei și consideră că pentru a ridica calitatea educației este necesar de a îmbunătăți comunicarea și mobilitatea creditară între universitățile situate în același oraș. Unii dintre ei au evidențiat faptul că, de rând cu orientarea spre Europa, este de asemenea necesar să existe o mai mare preocupare față de învățământul din Ucraina.

Studenții cunosc despre mobilitatea academică în general, însă nu fac o distincție între diferitele tipuri ale acesteia. Ei pot confunda mobilitatea creditară (studii pe parcursul unei anumite perioade de timp, fără a obține un anumit grad) și mobilitatea gradelor (studii complete, în cadrul cărora urmează a fi scrisă o teză și se va acorda un grad).

Studenții care au participat la focus-grup au manifestat o atitudine pozitivă față de mobilitatea creditară. Persistă ideea că, în era internetului, oricine do-

rește să caute informații și să participe la un program o poate face. Majoritatea studenților văd mobilitatea creditară ca o oportunitate de noi experiențe, noi conexiuni și de a practica o limbă. Obținerea noilor cunoștințe profesionale nu-i întotdeauna primul motiv pentru participare la o mobilitate creditară. Pentru unii, asemenea programe constituie și o oportunitate de a continua ulterior studiile sau de a lucra peste hotare.

Obstacole și dificultăți în procesul de mobilitate

Profesorii au evidențiat unele obstacole și dificultăți ce pot interveni atât în mobilitatea lor creditară, cât și în procesul de mobilitate creditară a studenților. Toate aceste bariere ar putea fi categorizate ca psihologice, materiale, lingvistice, administrative și academice. Obstacolele psihologice se manifestă în special reieșind din caracteristicile personale ale studenților. Unii profesori au menționat, de exemplu, că unor studenți le lipsește inițiativa și motivarea, motiv pentru care ei nu sunt în căutarea oportunităților de mobilitate. Mulți studenți simt anumite inconveniente în a se despărți de familiile lor, a trăi într-o altă cultură etc. Procesul de adaptare pare a fi mai dificil, pentru că studenții ucraineni sunt mai tineri, decât cei europeni din cauza diferențelor în durata studiilor școlare.

Obstacolele psihologice sunt întrucâtva legate de dificultățile administrative. În opinia profesorilor, una dintre dificultățile principale este lipsa informației și a suportului din partea oficiului administrativ. Deși în cadrul fiecărei universități există un oficiu internațional, acestea nu întotdeauna sunt eficiente și nu manifestă inițiativă. De exemplu, nu toți studenții știu cum se alcătuieste o scrisoare de motivare, însă nimeni nu-i învață acest lucru. Unii respondenți au menționat necesitatea unor oficii internaționale sau cel puțin a unui reprezentant al acestora în cadrul fiecărei facultăți. În același timp, profesorii au evidențiat lipsa suportului nu doar la înscrierea în programele de schimburi, ci și unele neînțelegeri ce apar la întoarcere. De exemplu, ei au menționat că, de cele mai multe ori, cursurile frecventate de către participantul la un program de mobilitate creditară nu sunt luate în considerație de universitățile ucrainene. În unele cazuri, oficiul administrativ nu-i dispus de a satisface necesitățile studenților, dacă ei nu sunt gata de a discuta despre un program individual al examenelor. Plus la aceasta, nu există posibilitatea de a include specializările secundare sau certificatele în diplomele eliberate în Ucraina.

Prin urmare, un obstacol în calea mobilității creditare a studenților îl constituie studiile lor în universitățile ucrainene, deoarece nu toți dintre ei sunt dispuși să treacă prin probleme legate de credite sau cursuri ori să-și ia concediu academic.

Cum au menționat unii respondenți, problemele academice rezidă în necesitatea de a avea interese profesionale specifice și formate și idei de cercetare,

deoarece subiectele de cercetare au o importanță foarte mare pentru programele de schimburi cu universitățile din străinătate. Prin urmare, studenții nu întotdeauna pot pleca peste hotare doar pentru a studia ceva.

Unii profesori respondenți au mai menționat alte două categorii de probleme în contextul obstacolelor și dificultăților specificate mai sus. Acestea sunt problemele materiale și cele lingvistice. Probleme financiare pot interveni chiar și atunci când sunt acoperite toate costurile sau când există o propunere de grant pentru student. O asemenea situație apare în special din cauza că este necesar un certificat privind cunoașterea limbii de predare. Pentru a obține un asemenea certificat, este nevoie de a susține un test de cunoaștere a limbii străine. Costul testului IELTS în 2016 a fost estimat la 3200 UAH, iar al testului TOEFL – la 4300 UAH. De notat în acest context că salariul mediu în Ucraina este de 4498 UAH (conform datelor din noiembrie 2015). Prin urmare, aceste teste nu sunt accesibile pentru toți. În același timp, necesitatea de a prezenta un certificat privind cunoașterea limbii străine poate fi o problemă generată nu doar de lipsa resurselor financiare, ci și de competențele lingvistice reduse.

Multe dintre obstacolele și dificultățile specificate de către studenți coincid cu cele menționate de către profesori. De exemplu, nu toți studenții, chiar nici cei care au participat deja la programe de schimburi educaționale, cunosc despre existența oficiilor internaționale din cadrul universităților lor. Astfel, ei au găsit în mod individual informații despre programele de mobilitate creditară, au colectat toate documentele necesare și s-au pregătit pentru aceste programe la fel în mod individual. La fel ca și profesorii, studenții au confirmat că nu beneficiază de suficient suport din partea oficiilor administrative: la revenire acasă, pot apare numeroase dificultăți legate de creditarea cursurilor și a gradelor. De-asemenea, deseori apar dificultăți generate de lipsa asistenței din partea administrației: unii încă mai au probleme ce țin de transferul creditelor și notelor pentru disciplinele studiate peste hotare. Lipsa finanțelor este deseori un obstacol pentru unii studenți, deoarece în anumite cazuri ei trebuie să-și acopere parțial cheltuielile (de exemplu, pentru biletele de avion sau pentru certificatul de cunoaștere a limbii străine) sau chiar să plătească ei pentru totul, însă nu toți dispun de resursele necesare. Alteori, obstacolele sunt generate de competențele lingvistice reduse sau de perceperea de către student ca reduse a competențelor sale lingvistice.

În pofida a toate, există totuși o perspectivă pentru dezvoltarea mobilității creditare: în luna august 2015, Ministerul Educației și Științei al Ucrainei a semnat *Actul privind realizarea dreptului la mobilitatea academică*, care asigură dreptul studenților de a lua parte la asemenea activități de mobilitate. Datorită acestui fapt, universitățile dispun de un document juridic la care pot face referință atunci când își trimit studenții la studii peste hotare.

Concluzii și recomandări

Mobilitatea creditară ar trebui să constituie o parte esențială a activității universităților din Ucraina. Nu doar studenții, dar și profesorii și alți angajați ai universităților ar trebui să ia parte la programele de mobilitate academică. Aplicarea experienței obținute peste hotare va încuraja dezvoltarea universităților naționale atât în sfera educațională, cât și în cea administrativă.

Pentru Ministerul Educației și Științei

Continuarea, pe parcursul următorilor doi ani, a etapei de identificare a celor mai eficiente căi de implementare a noii legislații în învățământul superior, inclusiv în ceea ce privește mobilitatea creditară. În aceste condiții, Ministerul Educației și Științei din Ucraina va desfășura un proces de monitorizare permanentă a aplicării practice a legislației, va stimula distribuirea punctelor de excelență în întreg sistemul educațional. Din acest punct de vedere, sunt foarte importante rezultatele primei runde de colectare a datelor cu privire la mobilitatea creditară (februarie-martie 2016). În același timp, deseori datele cantitative nu permit de a evalua rezultatele mobilității. Din aceste considerente, la anumite perioade de timp trebuie efectuate cu regularitate studii calitative, interviuri și focus-grupuri, de care trebuie să țină cont autorii de politici din universități și din guvern.

Pentru oficiile administrative universitare

- Stabilirea contactelor cu universitățile de peste hotare implicate în programele de mobilitate creditară și crearea parteneriatelor cu acestea.
- Implicarea cadrelor universitare de peste hotare în procesul educațional și lansarea programelor de schimb în vederea găzduirii studenților internaționali la universitățile lor.
- Instituirea unor bonusuri administrative și financiare pentru participanții la mobilitatea creditară.
- A permite studenților de a-și exercita dreptul lor de a alege persoanele pentru funcții electivă în vederea recunoașterii rezultatelor instruirii obținute în cadrul mobilității creditare. A satisface necesitățile studenților cel puțin atunci, când sunt nevoiți să studieze în universitatea lor și în universitatea-gază în același timp, din cauza problemelor legate de managementul creditelor.
- Organizarea unor ateliere pentru studenți, la care ei ar învăța cum să pregătească documentele și să alcătuiască scrisori de motivare pentru programele de mobilitate academică.
- Organizarea discuțiilor și a campaniilor de informare pentru studenți și profesori, în baza rezultatelor studiilor efectuate în cadrul universității.
- Antrenarea tuturor facultăților în campaniile informaționale și crearea oportunităților de schimburi de informații între ele.

Pentru membrii facultății

La planificarea noilor programe (revizuirea celor existente), să încerce a asigura oportunități de recunoaștere a rezultatelor instruirii obținute pe parcursul mobilității creditare, să utilizeze ghidurile de armonizare a proiectelor. Stimularea și susținerea studenților interesați de mobilitatea creditară. Consultarea studenților în procesul de alcătuire a scrisorilor de motivare și a nu le cere să-și scrie ei înșiși scrisorile de recomandare.

Pentru studenți

Cereți implementarea mobilității creditare la universitatea voastră și solicitați administrației și membrilor facultăților suport în toate aspectele. Atunci când alegeți programul de mobilitate creditară, analizați descrierea rezultatelor instruirii, consultați oficiul internațional referitor la posibilitățile de recunoaștere de către universitatea voastră a rezultatelor instruirii obținute peste hotare. Țineți cont de faptul că participarea la o mobilitate creditară nu poate fi un motiv pentru exmatriculare, pierderea bursei sau transferul la studii cu plată.

Anexa 1.

Ghid pentru interviurile cu experții în educație

I. Informații sociodemografice

Nume, prenume: _____

Instituția: _____

Funcția: _____

Experiența de muncă în funcții de conducere în învățământul superior (ani):

_____

Experiența de muncă în funcții didactice în învățământul superior (ani):

_____

II. Cunoștințe și abilități în domeniul mobilității creditare internaționale

1. Ce programe de mobilitate academică au fost elaborate în ultimii cinci ani? Vorbiți despre programele destinate studenților și cadrelor didactice (*care au fost cerințele, numărul de persoane acceptate, criteriile de selectare, țările de destinație, beneficiile etc.*)

2. Există un departament responsabil de mobilitatea creditară în cadrul universității dvs.? În caz că da, specificați particularitățile departamentului de mobilitate creditară: *sarcinile, numărul de angajați, responsabilități, activități desfășurate în ultimii ani etc.*

3. Care dintre programele supuse analizei au fost cele mai solicitate și eficiente? De ce? Argumentați. În ce măsură asemenea programe sunt accesibile pentru studenții/cadrele didactice din Republica Moldova? Argumentați.

4. Câți studenți/profesori au aplicat pentru asemenea programe (specificați pentru fiecare program aparte)? Care sunt țările de destinație preferate de către studenți/cadre didactice? De ce?

5. Care este modalitatea de informare a studenților și a cadrelor didactice despre posibilitățile de schimburi educaționale? De ce anume aceste modalități? În ce măsură sunt acestea eficiente?

6. Evaluați nivelul de aplicare a studenților și a cadrelor didactice pentru programe de mobilitate academică? În ce măsură sunt studenții și cadrele didactice interesați de a aplica pentru programele de mobilitate? De ce?

7. În ce măsură sunt aceste programe eficiente pentru studenții și cadrele didactice din Republica Moldova, în opinia dvs.?

8. Care sunt problemele principale cu care se confruntă studenții din Republica Moldova în *procesul de aplicare, de studii în țara-gazdă, de revenire la studii* în Republica Moldova?

9. Care sunt problemele principale cu care se confruntă profesorii, în comparație cu cele ale studenților: probleme financiare, probleme familiale, probleme legate de necesitatea de a cunoaște limba engleză, alte probleme.

10. Ce schimbări au fost întreprinse în urma schimburilor de mobilitate creditară: perfecționarea metodelor de învățare/predare, îmbunătățirea curriculumului academic, elaborarea unor cursuri noi etc.

11. În ce măsură este benefică experiența acumulată prin schimburile educaționale, în opinia dvs.? Argumentați.

12. Vorbiți despre cadrul normativ care reglementează mobilitatea creditară. Ce documente referitoare la mobilitatea academică a studenților și a profesorilor există la acest moment? În ce măsură aceste documente sunt eficiente, în opinia dvs.? Ce îmbunătățiri sunt necesare pentru asigurarea accesului tuturor studenților și profesorilor la mobilitatea academică internațională, în opinia dvs.?

13. Ce acțiuni ar trebui întreprinse (la nivel de minister, universitate) pentru a încuraja mobilitatea academică a studenților și a cadrelor didactice, în opinia dvs.?

Anexa 2.

Ghidul moderatorului

Studenti

Etapă	Metodă
Introducere 10 minute	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea moderatorului și a asistentului • Prezentare generală a scopului studiului • Încurajarea participanților de a se implica, de a fi activi (nu există răspunsuri „greșite” sau „corecte”) • Prezentarea fiecărui participant: nume, vârstă, universitate, specialitate, an de studii, naționalitate, stare civilă
Aspecte generale 15 minute	<ul style="list-style-type: none"> • În ce măsură sunt importante studiile universitare, în viziunea dvs.? Apreciați calitatea învățământului în Moldova. Apreciați calitatea studiilor în universitățile din alte țări, comparativ cu calitatea studiilor din Moldova. Ce universități internaționale sunt cele mai bune/mai prestigioase din punct de vedere al calității predării, în opinia dvs.?
Cunoștințe și abilități 30 minute	<ul style="list-style-type: none"> • Ați auzit despre mobilitatea creditară? Ce anume ați auzit? Vorbiți-ne despre aceasta. Când ați auzit pentru prima dată despre posibilitatea unui schimb educațional? Ce credeți despre posibilitatea efectuării unei mobilități educaționale? • Ați dori să participați la un schimb educațional? De ce? Argumentați. În ce măsură performanța dvs. academică/experiența dvs. profesională ar fi influențată de cunoștințele obținute în cadrul schimbului educațional? • În ce țări ați dori să faceți o mobilitate academică? În ce universități internaționale ați dori să faceți un schimb de mobilitate academică? De ce? În ce limbă ați dori să studiați? La ce specialitate/profil ați dori să fiți admis? De ce durată ați dori să fie schimbul dvs. educațional? De ce? Argumentați. • Ce programe de mobilitate academică creditară cunoașteți? De unde ați auzit despre ele? Ce anume ați auzit? Cine ar trebui să fie responsabil de informarea studenților despre posibilitățile de mobilitate academică creditară, în opinia dvs.? De ce? Argumentați. • În ce măsură sunt informați studenții despre posibilitățile de schimburi educaționale, în opinia dvs.? De ce? Care studenți sunt cei mai dezavantajați, în opinia dvs.? De ce? Argumentați. Ce măsuri ar trebui să întreprindă universitatea pentru a încuraja participarea studenților la programele de mobilitate academică?

Etapă	Metodă
<p>Aspecte practice 30 minute</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ați încercat să aplicați pentru un program de mobilitate academică? • Pentru intervievații care au aplicat: În caz că da, când anume ați decis să aplicați? Spuneți-ne mai multe despre programul pentru care ați aplicat? De ce ați aplicat pentru programul respectiv și nu pentru un oarecare altul? • În ce măsură a fost dificil de aplicat pentru acest program de mobilitate? Cu ce probleme v-ați confruntat în procesul de aplicare (scriere a cereri)? Cine v-a ajutat să aplicați și să depășiți problemele? • Ce suport v-au acordat reprezentanții universității în realizarea acestui schimb de mobilitate creditară? Care a fost rolul departamentului responsabil de componenta mobilitate academică? În ce măsură este eficientă activitatea unui asemenea departament, în opinia dvs.? • Ce probleme/dificultăți ați întâmpinat în procesul de mobilitate academică (<i>probleme financiare, probleme familiale, probleme lingvistice, lipsă de informații etc.</i>)? Cum ați rezolvat aceste probleme? Cine v-a ajutat să rezolvați problemele? Care dintre aceste probleme au fost cele mai dificile și de ce? Argumentați? • Considerați că reprezentanții universității pot contribui la eliminarea unor asemenea probleme? În ce mod anume? • Cât timp ați așteptat răspunsul privind selectarea pentru schimbul educațional? Cunoașteți care sunt criteriile de selectare a candidaților? Dacă da, în ce măsură sunt acestea relevante, în opinia dvs.? • Ați fost acceptat/ă? <i>Dacă nu, de ce n-ați fost selectat/ă, în opinia dvs.?</i> În ce măsură sunteți mulțumit/ă de explicația oferită privind selectarea candidaților? • <i>Dacă ați fost acceptat/ă, spuneți-ne mai multe despre această experiență.</i> În ce țară ați efectuat un schimb educațional, la ce universitate, la ce specialitate, în ce an de studii ați plecat? Cu ce probleme v-ați confruntat în țara-gazdă (specificați fiecare problemă: <i>probleme ce țin de limba vorbită, relația cu populația locală, probleme de alimentare, probleme financiare, probleme legate de sursele de informare și de materialul de studii etc.</i>). • În ce măsură studiile peste hotare v-au sporit potențialul intelectual? Argumentați. Evaluați profesionalismul profesorilor și calitatea educației în țara-gazdă, comparativ cu nivelul profesional și calitatea studiilor oferite în Republica Moldova? În ce domenii ați obținut noi experiențe? Ați aplicat deja aceste cunoștințe în Republica Moldova? • În ce măsură sunteți satisfăcut/ă de experiența trăită? Dacă ați avea posibilitate, ați participa la un alt schimb profesional? De ce? În ce domeniu, în ce țară, la ce specialitate, ... ? Dacă nu, de ce? • Pentru intervievații care n-au aplicat: De ce n-ați aplicat? Spuneți motivele.
<p>Concluzii 10 minute</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dacă ați fi rector al universității (dacă ați avea posibilitatea de a schimba starea de lucruri), ce măsuri ați întreprinde în vederea susținerii studenților în procesul de mobilitate creditară? Ce ați face pentru a încuraja studenții să efectueze un schimb educațional?

